

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

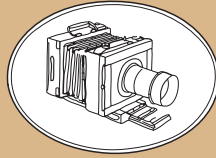
Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

OBJEKTIV

Nr. 150

April 2017

Dansk Fotohistorisk Selskab

ONE OF MANY CAMERAS PÅ GRÅBRØDRE
TORV KØBER, BYTTER OG SÆLGER BRUGTE
OG NYE KAMERAER OG OPTIKKER.
OG JA, VI GIVER LIDT MERE END DE ANDRE
OG ER I DET HELE TAGET LIDT SEJERE.

EFTERLYSNING: VI MANGLER OG GIVER GODE PENGE FOR ROLLEIFLEX TLR,
LEICA, GAMLE MESSINGGLAS, HASSELBLAD XPM & SWC KAMERAER,
LYSSTÆRKE OBJEKTIVER, NIKON, CANON, UDLØBNE FILM MM.

VI KØBER, BYTTER OG SÆLGER NYT OG BRUGT FOTOUDSTYR, FRA KLEINBILD
TIL STORFORMAT – OGSÅ GERNE SAMLINGER. VI UDGIVER FOTOBØGER,
BYGGER KAMERAER OG GØR EN DYD UD AF IKKE AT SNYDE VORES KUNDER.

ÅBNINGSTIDER: TIRSDAG – FREDAG FRA 1200–1800 & LØRDAG FRA 1000–1700
ONE OF MANY CAMERAS · GRÅBRØDRE TORV 4 · 1154 KØBENHAVN K · TLF 3514 7258
WWW.ONEOFMANYCAMERAS.COM · WWW.FACEBOOK.COM/ONEOFMANYCAMERAS
EMAIL: CONTACT@ONEOFMANYCAMERAS.COM

Indhold

5
På sporet af WERRA
og Carl Zeiss Jena
Klaus-Eckard Riess

10
Kejserens historie lå i Høkassen
Carl Ratsack
Lennart Weber

19
PAKO
Del 3
Hans Elfelt Bonnesen

22
FED-2 & Zaraya kameraerne
Mogens Munch

31
Guide til at samle på fotografi
Lars Vinther-Madsen

37
Et familiebillede med to fotografbrødre
Fundet af Ole Hesager

39
Billedgruppen
Gerhard Ryding

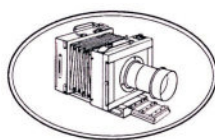
43
Bog & Udstillingsomtale
Svend Erik Jeppesen

46
Medlemsorientering
Svend Erik Jeppesen

51
Anvisningssalg
Leif Germann Jensen

Forside

*Visitkortbillede af Joh. Fr. Braae
Torvet 2, Horsens*

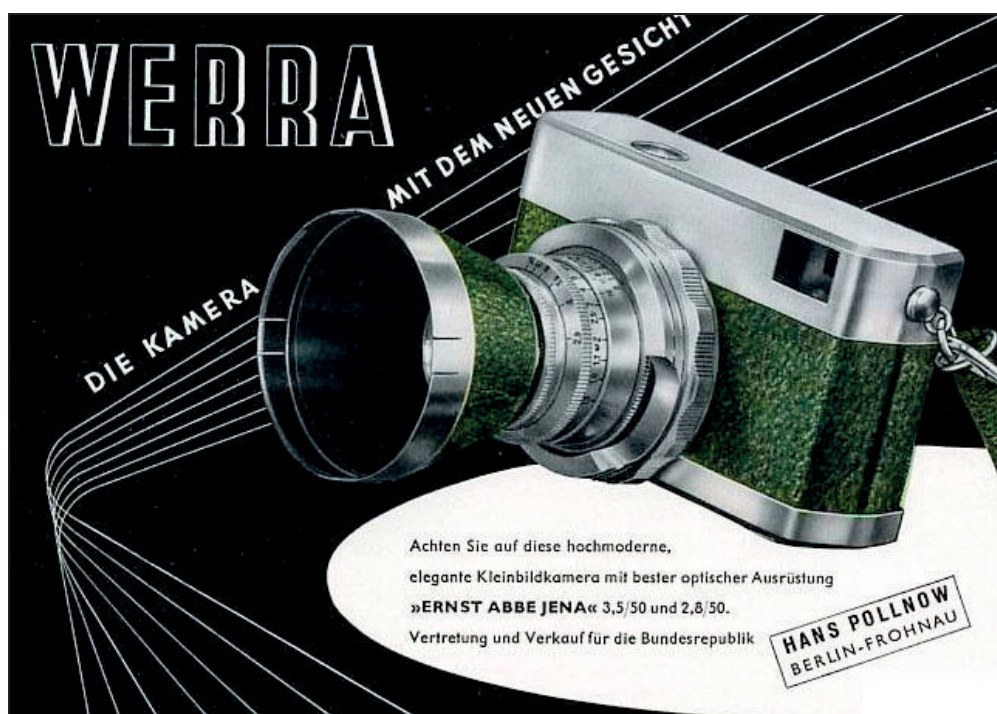

*Prototypen WERRAFLEX er beskrevet og vist udførligt i
Photographica Cabinett Nr. 62.*

*© Wolfgang Sauer, DGPh,
Deutschland/Königstein/Taunus*

75 grader klarer både filmtransport og spænding af lukkeren. Her er man muligvis blevet inspireret af VEB Zeiss Ikon's Tenax og Taxona. Til at starte med er lukkeren en Vebur, som er monteret bag objektivet. Måske har man allerede på dette tidspunkt tænkt på en fremtidig udskiftningsmulighed af objektivet foran lukkeren. Ny er også den grønne hårdgummibeklædning af kamerahuset og af beskyttelseshætten omkring objektivet, som kan sættes omvendt på som modlysblænde. Ved præsentationen af prototype nr. 3 i ministeriet i Berlin i april 1954 får kameraet tommelfingeren nedad,

feld kan bygge på nogen erfaring i kameraproduktion. Desværre er de første Vebur 00 lukkerne fra Dresden heller ikke til at stole på. Reklamationerne udebliver ikke. Alene fra Tjekkosllovakiet er man i 1955 tvunget til at tage 10.000 kameraer retur, hvilket giver Carl Zeiss Jena grå hår i hovedet og får det til at frygte for sit renommé. Med tiden kommer der dog styr på tingene og WERRA bliver til et pålideligt kamera. Sit navn har det lånt fra den i Eisfeld endnu beskedne flod, der ved Hannoversch-Münden forener sig med Fulda for at blive til Weser.

dels fordi det mangler en afstandsmåler og dels på grund af sit uvante udseende. Man ønsker åbentbart noget, der mere minder om de traditionelle Zeiss Ikon briketter. Til gengæld modtager kameraets design oprejsning ved en bedømmelse af højskolen for arkitektur og industriel formgivning i Weimar.

September 1954 starter produktionen af WERRA-kameraet i Jena. I januar 1955 flyttede den til en gammel, men til formålet nyindrettet fabrik i den lille by Eisfeld ved Werra-flodens øvre løb i Thüringen. Det er DDR-regeringens udtrykkelige ønske at skaffe beskæftigelse til folk i mere afsides beliggende landsdele. For øvrigt havde ministerpræsident Otto Grotewohl lovet det, og han fulgte det også op. På dansk går det under begrebet egnsudvikling. Til at begynde med volder kameraets funktion store problemer, fordi hverken konstruktørerne eller de nye medarbejdere i Eis-

feld kan bygge på nogen erfaring i kameraproduktion. Desværre er de første Vebur 00 lukkerne fra Dresden heller ikke til at stole på. Reklamationerne udebliver ikke. Alene fra Tjekkosllovakiet er man i 1955 tvunget til at tage 10.000 kameraer retur, hvilket giver Carl Zeiss Jena grå hår i hovedet og får det til at frygte for sit renommé. Med tiden kommer der dog styr på tingene og WERRA bliver til et pålideligt kamera. Sit navn har det lånt fra den i Eisfeld endnu beskedne flod, der ved Hannoversch-Münden forener sig med Fulda for at blive til Weser.

For nogen er WERRA med sine rene og glatte linier et af verdens smukkeste kameraer overhovedet. Andre savner det tekniske look med betjeningshjul og indstillingsknapper. WERRA var i produktion fra 1954 til 1968. Med tiden blev der tale om fem hovedmodeller i et utal af versioner, som alle byggede på den oprindelige grundkonstruktion. I alt kom tre forskellige lukkertyper i anvendelse. I begyndelsen var det mest Vebur-lukkeren fra VEB Zeiss Ikon i Dresden. Derimod blev de for det vestlige udland bestemte kameraer fortrinsvis udstyret med Compur-lukkere fra fa.

Deckel i München. Men da denne af Zeiss i Oberkochen kontrollerede fabrik ofte beredte leveringsvanskeligheder, måske rettere kaldt leveringsmodvilje, satsede man efter 1958 næsten udelukkende på den nye Prestor-lukker. Takket være en revolutionerende konstruktion med gennemsvingende sektorer kunne Prestor-lukkeren opnå en korteste lukkertid på 1/750 sekund. Alligevel var lukkeren uhyre pålidelig. VEB Zeiss Ikon i Dresden havde stået for udviklingen. Formentlig fandt konstruktionsteamet inspiration i Ross' Multispeed Shutter fra 1910 og Kodaks Synchro-Rapid 800 fra 1949. I hvert fald fungerer begge lukkere efter samme princip.

WERRA annonce 1954: Kameraet med det nye ansigt.

WERRA 1 med Synchro-Compur og Jena T (Tessar), beregnet til eksport, ca. 1957.

WERRA 1 E, nyt design med hvælvet top og sort-riflet betræk, ca. 1964.

WERRA 1 kom på markedet i slutningen af 1955. Det kunne straks ses, at optræksringen nu også havde fået den samme grønne beklædning som kamerahuset. Hårdgummibeklædningen var dog ingen ny opfindelse. Carl Zeiss havde brugt den i lang tid på kikkerterne. Af de efterfølgende udgaver af samme model må fremhæves **WERRA 1 C**, som blev lanceret i 1961. Kameraet fremtræder med sort beklædning, og det har fået en forbedret søger med dioptri-indstilling. Prestor-lukkeren med en korteste tid på 1/750 sek. må heller ikke glemmes. De seneste udgaver **WERRA 1 E** og **1 F** fremtræder i et helt nyt look. Den sorte beklædning ligner ikke mere læder, men har fået en riflet overflade. Topdækslet er blevet hvælvet og har på hele forsiden en lang glaserude, der rummer søger, en hvidstribet dekoration og Werra-navnet.

WERRA 2 blev leveret fra 1958. Kameraet er kendetegnet ved at være udstyret med en indbygget men ukoblet belysningsmåler. Der eksisterer forskellige udgaver, de sidste ligeledes med sort beklædning og hvælvet topdæksel.

WERRA 3 blev også holdt over dåben i 1958. Kameraet er det første Werra, der er forberedt til udskiftelige objektiver, som kan sættes på i en stikbajonet med låsering. Objektivernes billedbegrænsning er indtegnet i den koblede målesøger. Standardobjektivet er et Tessar 2,8/50mm, der kan udskiftes med Flektogon 2,8/35mm eller Cardinar 4/100mm. Også Werra 3 blev efter 1964 leveret med riflet sort beklædning og topdæksel i nyt design.

WERRA 3 med koblet afstandsmåler og mulighed for objektivskift, 1958.

WERRA 4 så dagens lys i november 1958. Kameraet kan prale af udskiftelige objektiver, koblet afstandsmåler og ukoblet belysningsmåler. Søgeren er klar og overskuelig med indtegnede rammer til brændvidderne og et regulært snitbillede til afstandsmåleren.

WERRA 4 med koblet afstandsmåler og ukoblet belysningsmåler samt mulighed for objektivskift, 1960.

WERRA 4, topdækslet er taget af, afstandsmåleren og belysningsmåleren er tilgængelige til justering.

WERRA 5 blev kun produceret fra 1960 til 1961. Kameraet svarer stort set til WERRA 4, men nu er belysningsmåleren blevet koblet og indspejlet i søgeren.

WERRA 5, nu også med koblet belysningsmåler, fra 1961 betegnet som WERRAmatic.

Fra 1961 lever kameraet videre som **WERRAmatic**, som i 1964 får nyt design og bliver kaldt **WERRAmatic E**. WERRAmatic er et velfungerende kamera, der gør Zeiss-navnet ære. Det har alt hvad hjertet begærer: Et skarptegnende Tessar som standard, udskiftelige objektiver, en særdeles pålidelig lukker, en formidabel afstandsmåler og en koblet belysningsmåler, hvis visers ses i den lyse søger med indspejlet tid og blænde.

Søgeren i WERRA V viser billedudsnittene for objektiverne, belysningsmåleren, den indstillede tid og blænde, og afstandsmåleren efter snitbilledprincippet.

WERRAmat er en skrabbet udgave og ligner nærmest et WERRA 2, d.v.s. uden objektivbajonet og målesøger, men med en belysningsmåler, som er koblet og indspejlet i søgeren. Også **WERRAmat** fik hængt et E på navnet i forbindelse med et nyt design.

WERRAmat super blev udviklet i 1964, men kun fremstillet i ca. 150 eksemplarer. Kameraet fulgte tidens trend til belysningsautomatik, hvor lysmålerudslaget blev mekanisk aftastet og overført til blænderåbningen.

WERRAFLEX er en ufuldendt prototype fra før 1960. Kameraets meget smukke og enkle design er i slægt med det grønne WERRA kamera. Teknisk set skulle det være blevet et 35mm spejreflekskamera med centrallukker placeret bag det udskiftelige objektiv, på samme måde som f.eks. det senere Pentina fra VEB Pentacon. Det eneste eksisterende eksemplar kan ses på Optisches Museum i Jena. Manfred Herrmann har i "Photographica Cabinet Nr. 62" givet en smuk illustreret beskrivelse af prototypen.

Da Carl Zeiss Jena var specialiseret i produktion af al slags optisk udstyr, bl.a. til videnskab og forskning, var det nærliggende at benytte tilpassede WERRA-kamerahuse, når et fotografiapparat skulle kobles til udstyret. Derfor kan samleren støde på modificerede WERRA uden optik, men med adaptre til mikroskopi, endoskopi, oscillografi, fotografi af øjets nethinde m.v.

Af nævneværdigt tilbehør til WERRA produceres filtre, nærindstillingsudstyr, stereoforsats, belysningsmåleren WERRAlux og det særprægede WERRA-Zwischenstück, som kan koble to WERRA-kameraer sammen.

Fra midten af 1960'erne faldt valutaindtægten fra eksporten af WERRA-kameraerne. Da kamera-produktionen i Dresden efter dannelsen af VEB Pentacon tilmed nåede op på et niveau, som kunne tilfredsstille markedets behov i Østtyskland, besluttede man at udfase produktionen af WERRA og omstille fabrikken i Eisfeld til fremstilling af Carl Zeiss kikkerter og andet optisk udstyr.

Carl Zeiss Jena's æra som kameraproducent havde kun varet ca. fjorten år. På en måde vendte denne status dog tilbage knapt to årtier senere. Den 1. januar 1985 blev VEB Pentacon i Dresden opslugt af det efterhånden mastodontagtige stor-kombinat Carl Zeiss Jena med sine ca. 60.000 ansatte, der nu også kom til at omfatte fotoindustrien i Dresden, Freital og Görlitz. Det resulterede bl.a. i, at nogle Praktica-modeller også kom på

markedet under navnet Jenaflex. Den af det Socialistiske Enhedsparti kontrollerede virksomhedsstruktur holdt kun i fem år. Berlinmurens fald, og DDR's kollaps forandrede alt.

I denne forbindelse er det ikke uinteressant, at Jyllandsposten den 3. maj 2015 bragte en udførlig artikel om, at handelsfirmaet Ulf Olsen A/S i København stort set var ejet af VEB Carl Zeiss Jena og fungerede som spionrede for Stasi i Danmark. Kommer man som fotofreak til Thüringen, enten for at opleve Goethes og Schillers Weimar, besøge den nazistiske skamplet KZ Buchenwald i nærheden, eller for at se Martin Luthers gemmestue på Wartburg, så bør man ikke undlade en afstikker til *Optisches Museum* på Carl-Zeiss-Platz 12 i Jena.

Udover gamle kameraer og objektiver samt den eneste eksisterende prototype af WERRAFLEX, vises der mange mikroskoper, fra de skønne gamle og krummelurede typer til ret så moderne. Teleskoper er der store og små af, og af meget forskellig alder. Der kan beundres mange slags kikkerter og briller, alt sammen fra forskellige producenter og lande. Man imponeres af kompliceret optisk udstyr for forskning og videnskab og falder i staver i et historisk Zeiss-værksted fra omkring 1860.

Konklusion: Gå på sporet af WERRA og bliv beriget på mange måder!

Litteratur

Hartmut Thiele "WERRA – Das Samlerbuch", München 2014

Bernd K. Otto "Carl Zeiss Kamera-Register", Verlag Rudolf Hillebrand

Armin Hermann "Und trotzdem Brüder – Die deutsch-deutsche Geschichte der Firma Carl Zeiss"

Wolfgang Mühlfriedel, Edith Hellmuth "Carl Zeiss in Jena 1945-1990"

Frank Markowski "Der letzte Schliff – 150 Jahre Arbeit und Alltag bei Carl Zeiss"

Se også Leif Johansens hjemmeside:

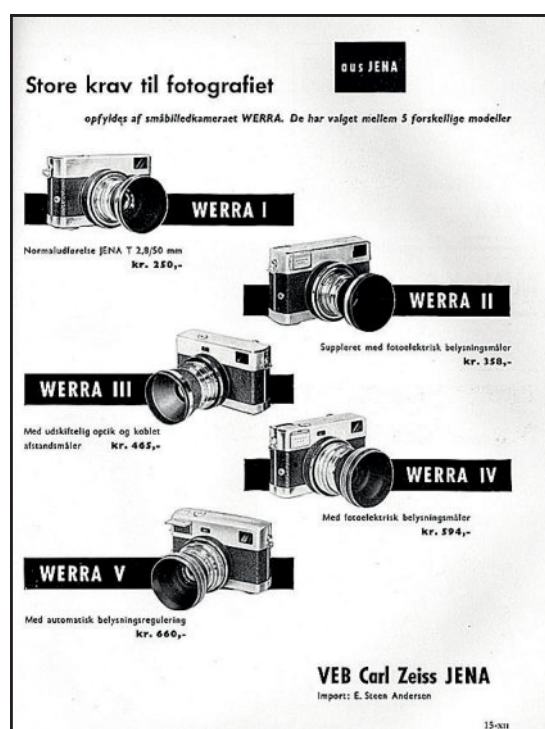
www.kamerasamling.dk/zeiss/historie_zeiss_jena.html

Billeder:

© Leif Johansen

© Klaus-Eckard Riess

© Wolfgang Sauer, DGPh, Deutschland/Königstein/Taunus

Kejserens historie lå i Høkassen

Lennart Weber

*Fotografi fra Tirsdagsskoven med Hillerød by i baggrunden.
Det er formentlig Carl Rathsach, der sidder og nyder udsigten til
den lille provinsby, der omkring 1900 blot havde 3.000 indbyggere.
Man kan mellem træerne til venstre skimte Frederiksborg Slot.*

Fotobogen om fotograf Carl Rathsachs virke i Hillerød 1865 - 1911, som udkom i 2011, byggede på en masse fotografier, som han havde optaget. Derimod var det dengang vanskeligt at finde fakta om hans baggrundshistorie. Der var nogle ganske få fakta, der var tilgængelige. Bl.a. vidste vi, at han havde været lærermester for Kgl. Hoffotograf Peter Elfelt. I dag ved vi betydeligt mere, og det er baggrunden for en ny stor fotobog, som udgives her i foråret 2016.

Vi ved i dag rigtig meget om Carl Rathsachs baggrund, bl.a. ved vi nu, at der i årtier var et langt tættere forhold mellem Rathsach og hans berømte elev end hidtil antaget. Det har været tæt på et far-søn forhold, og Carl Rathsach udlånte f.eks. ofte penge til Peter Elfelt. Modsat boede Peter Elfelt ofte privat hos Rathsach-familien når han var på fotoopgaver i Hillerød. Også i årene efter Carl Rathsachs død i 1911.

Desuden havde Carl Rathsach og senere hans to døtre, Betty og Gerda Rathsach, i flere årtier en lille butik på Frederiksborg Slot hvor de solgte både Rathsachs og Peter Elfelts fotografier og stereoskopbilleder. Butikken var forløber for den store museumsbutik, der i dag findes på Danmarks Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot.

Skatten i høkkassen

Den nye viden om Carl Rathsach bygger på en ufattelig spændende fotohistorisk skat, der er dukket op hos Carl Rathsachs oldebørn. Deres far, bankmanden Carl William Rathsach, samlede informationer om sin farfar. Det var planen at Carl W. Rathsach som pensionist ville forske i historien, og måske har han også tænkt i retning af den bog, der nu udgives. Men det nåede han ikke, og da Carl W. Rathsach døde i 1996 var materialet, der lå i en gammel høkkasse, tæt ved at blive sendt til forbrænding. Men to oldebørn reddede materialet, og de gemte det i 20 år indtil de selv som pensionister fik tid til at åbne skatten i høkkassen. Her fandt de i stakkevis af ukendte Carl Rathsach fotografier fra perioden 1875 - 1911, primært fra Hillerød. Desuden var der en masse breve, en slægtsbog, tegneblokke med fine Carl Rathsach stregtegninger og massevis af dokumenter. Personlig blev jeg dybt

overrasket over skattens omfang, da jeg blev præsenteret for den i efteråret 2015.

Bogen "Da kejseren kom til Hillerød" er udarbejdet i tæt samarbejde med Carl Rathsachs familie, primært mesterfotografens oldebørn. Under arbejdet med bogen, der startede i efteråret 2015, er der løbende fundet nye informationer. Her skal bl.a. nævnes en lille supplerende skat, som dukkede op i efteråret 2016. Under oprydning i et skab fandt familien en gammel dokumentmappe, der bare skulle smides ud. Men den virkede mærkelig tung, og heldigvis blev den åbnet. Her havde Carl Rathsachs barnebarn, bankmanden Carl W. Rathsach, samlet skøder, arvesager og andre vigtige dokumenter, som betyder, at vi i dag ved meget om familien Rathsachs tilværelse. Og desuden lå der et par spændende og hidtil ukendte fotografier, som Carl W. Rathsach havde gemt i dokumentmappen. Bl.a. det fotografi som bruges til bogens forside og som vises her i bladet.

Carl Rathsach havde et kunstnerisk talent ud over det sædvanlige. Han var skuespiller i nogle år, og så lavede han fine stregninger. Her et eksempel fra 1853, hvor han blot var 14 år.

Fotoatelier i 90 år

Det har hele tiden været kendt, at Carl Rathsach virkede i Hillerød 1865 - 1911. Men med fundet af skatten i høkassen ved vi i dag, at der faktisk har været fotoatelier i Slotsgade 41 i Hillerød i næsten 100 år. Carl Rathsach overtog nemlig i 1865 et fotoatelier, som hans svigerfar, kunstdrejer Hans Voigt, havde drevet fra 1850. Det er uklart hvor Hans Voigt havde det første atelier, men vi ved at Slotsgade 41 blev bygget i 1862 og at fotoforretningen først lukkede i 1955 efter Helge Rathsach død.

I forbindelse med arbejdet med bogen er der fundet et par fotografier, som Hans Voigt har optaget i 1850 - 1865. Hans Voigt var i 1847 blevet ansat ved Frederiksborg Slot, og han havde fået til opgave at lave kunstgenstande i elfenben, hvilket var Hans Voigts speciale, og han blev regnet for en af datidens største mestre på dette felt. I forbindelse med branden på Frederiksborg Slot i december 1859 ville han redde de ting, han havde lavet til kongehuset. Han reddede en del ud fra det brændende slot, men samtidig pådrog han sig en rygskaide, og i de følgende år blev han stadig mere svækket. Han døde i 1865 i en alder af blot 52 år. Høkassen gemte også på to små visitkortalbum, hvor Carl Rathsach havde bevaret nogle visitkortbilleder, bl.a. var det ene stort set spækket med visitkortbilleder fra en kort periode 1864 - 1865, hvor han drev atelier på Vimmelskaftet 34 i København.

Kejseren gik til Venstre

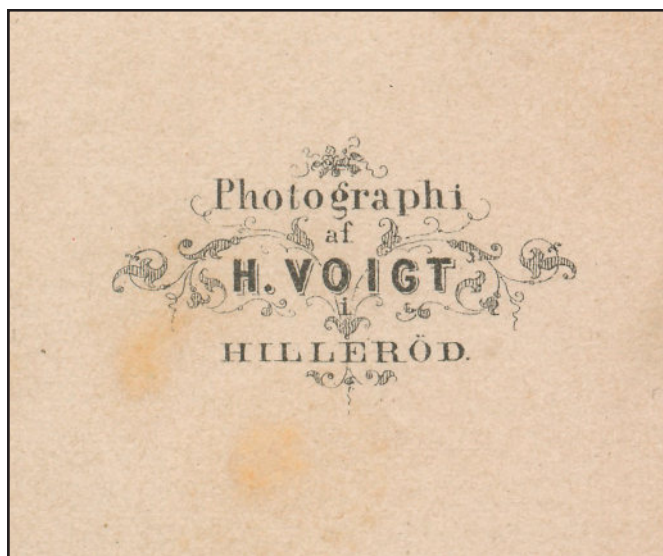
Carl Rathsach spillede en vigtig rolle i Hillerød i de år, og han var i over 30 år medlem af bestyrelsen i Hillerød Industri- og Håndværkerforening, og han var i perioder foreningens formand.

I 1888 blev han dog afsat på en stormfuld generalforsamling. Foreningens medlemmer støttede Højre, som vi i dag kender som De Konservative. Men Carl Rathsach havde valgt at støtte Chresten Berg, der var i folketinget for Venstre og som startede Frederiksborg Amts Avis. Chresten Berg blev også indvalgt i Hillerød Byråd ved noget der lignede et kup, og her deltog Carl Rathsach aktivt. Det skabte vrede i Industriforeningen, og han blev væltet som formand.

Men året efter vendte han frygtelig tilbage og kom på ny i bestyrelsen. Samtidig havde foreningen bygget byens første tekniske skole i Mølles træde, og her holdt bestyrelsen til hver aften hvor de hyggede sig, spiste og spillede kort. Stedet fik

Her et af de få fotografier som Hans Voigt har taget. Venligst udlånt af Ole Hesager.

Bagsiden af Hans Voigts foto med en lille reklame.

tilnavnet "lastens hule", og alle byens fremmeste mænd havde øgenavne. Carl Rathsachs øgenavn var "kejseren". Måske fordi han ofte fotograferede konger og kejsere på Frederiksborg Slot.

Da han fyldte 70 år i 1909 blev han hyldet som en person, der havde betydet rigtig meget for det sociale liv i byen, og Industriforeningen holdt en stor fest for Carl Rathsach.

Hillerød Industri- og Håndværkerforening var midt i 1890'erne på besøg i Malmö, hvor der var industrimesse. De vakte en del opsigt, da den store gruppe efter en god frokost lejede en landauer med en mulat som herskabstjener. Brewster ses bagerst på gruppebilledet, og han var i det daglige ekspedient i en butik i Hillerød.

Et privat stereoskopbillede der er fundet hos familien Rathsach. Det er taget i baggården til Slots-gade 41 og man ser bl.a. søstre Betty og Gerda Rathsach.

Kong Frederik VIII yderst til venstre sammen med kejser Wilhelm II af Tyskland og den danske kongefamilie fotograferet af Carl Rathschach under et besøg på Frederiksborg Slot i 1907.

Visitkortbillede af skibe på Slotssøen som i høj grad bidrager til fortællingen om Hillerød som havneby. Billedet er fra 1870'erne.

Carl Rathdach som skuespiller. Han aftjente aldrig værnepligt, fordi hans far havde købt en anden ung mand til at tage pladsen. Det kunne man dengang.

Et Rathdach foto fra 1890'erne af jernbanearbejdere, formentlig på Hillerød-Frederiksværk ruten der åbnede i 1897.

Et tidligt Carl Rathdach foto fra dengang han i 1864-65 havde atelier på strøget i København. Bemærk at pigen er bundet til en pind bag stolen.

*Byskriverstræde set fra Carl Rathsachs fotoatelier.
Billedet er fra 1890, og det er bl.a. brugt til et stereoskopbillede.*

Næste side øverst:

Carl Rathsachs søn nr. 2, Helge Rathsach, blev uddannet som fotograf hos Peter Elfelt. Endvidere uddanner han sig i Berlin og Paris, hvor han boede under Første Verdenskrig og indtil omkring 1920. Helge var en dygtig fotograf, og i familien er der fundet to tykke album med spændende fotografier fra navnlig Paris. Her har Helge lavet et utal af fine fotografier af modeller hos de parisiske modehuse. Her en side fra et af disse albums.

Næste side nederst:

Helge Rathsachs efterladte fotografier fra tiden i Paris omfatter en del billeder af det sorgløse liv, der navnlig efter Første Verdenskrig og indtil 1929 prægede store dele af Europa.

Familien Rathsach i baggården, formentlig i forbindelse med Carl Rathsachs 70 års fødselsdag i 1909. Her ses Carl og Johanne Rathsach siddende mens Helge og Gerda står op.

Carl Rathsachs reklame på det lille visitkortfoto.

PAKO

Del 3

Hans Elfelt Bonnesen

Farvefotografien og PAKO

PAKO havde allerede under 2. verdenskrig været beskæftiget med fremstilling af filmfremkaldemaskiner til 16 og 35 mm film, medens fremkaldemaskiner til still-billedfilm (120-film og formatvarer) krævede udvikling af konventionelle dip- og dunkmaskiner. Et område hvor også firmaet Refrema i Roskilde fik sig en position på verdensmarkedet. Dette var ikke det store problem, endda var man hos PAKO i stand til at løse problemer med sribedannelser ved hjælp af de såkaldte kvælstofbobleindsatser til tankene. Farvefotografien i amatørverdenen bevægede sig imidlertid med stormskridt bort fra dias, og det næste spørgsmål i fotoverdenen så dagens lys i midten af 50'erne: --- Farvefotografier.

Medvirkende var fremkomsten af Kodacolor filmen, der med den indbyggede maskefunktion for alvor satte gang i og indvarslede denne epoke. At udbygge papirfremkaldemaskinen til farve var ikke den store kunst, idet PAKO blot måtte sætte flere tanke ind i Prosseren. Dette var ikke svært, idet man allerede havde indført modulopbygning af Prosseren. Langt værre var det med den automatiske kopimaskine. Her var det selvklaart, at den hæderkronede Pakomatic printer overhovedet ikke kunne udbygges til at klare farvekopiering. En helt ny dagslys-kopimaskine Pakotronic så efter et besværligt udviklingsarbejde dagens lys i 1955.

Pakoline-Anlagen für den Dauerkopierbetrieb

senken die Verarbeitungskosten um
mindestens 50%

Die Pakoline Anlage		Fertige Kopien pro Tag			
		1500	5000	7500	12000
Kopierverarbeitung von Kopien im Bauernbereich mit dem Pakomatic Presser, Ganzseitigen Trocken- und Beschneidevorrichtung	Arbeitsstunden für Nachverarbeitung	0	0	0	0
	Arbeitsstunden für Trocknen (inkl. Herausnehmen der Papiere aus dem Nachverarbeitungsteil und dem Trockner)	1 1/2	3 1/2	5	8
	Arbeitsstunden für Beschneiden	1/2	1 1/2	2 1/2	4
	Arbeitsstunden für Sortieren	1/2	1 1/2	2 1/2	4
	Arbeitsstunden für Kontrolle	1 1/2	3 1/2	5	8
Arbeitsstunden insgesamt		4 1/2	9 1/2	12 1/2	24
Kopierverarbeitung mit eingebauter autom. Beschneidevorrichtung Pakomatic-Gal-III, Jumbo Pakomatic Kopiermaschine, Sparrackner „B“	Arbeitsstunden für Entwickeln (1500 Kopien pro Std.)	1 1/2	3 1/2	5	8
	Arbeitsstunden für Trocknen	0	0	0	8
	Wässern	0	0	0	8
	Arbeitsstunden für Trocknen (1500 Kopien pro Std.)	1 1/2	3 1/2	5	8
	Arbeitsstunden für Sortieren	1 1/2	3 1/2	5	8
Arbeitsstunden insgesamt		6 1/2	12 1/2	20	32

Der **PAKOMATIC KOPIERER** ergänzt das Pakoline-System und ermöglicht schnelles und sauberes Kopieren.

Seit mehr als 35 Jahren spezialisiert sich die **PAKO GESELLSCHAFT** auf Konstruktion und Herstellung dieser kompletten Fotolaboreinrichtungen.

PAKO GESELLSCHAFT
1010 LYNDALE AVE NORTH MINNEAPOLIS 11
MINNESOTA USA

Da fotolaboratorier groede frem overalt i Tyskland var PAKO tvunget til at annoncere i tyske fagblade. Som det ses, henviste man til den amerikanske adresse, – noget der først blev afhjulpel, da Gevaert NV i Antwerpen gik ind som forhandler på hele det europæiske område.

Kodaks farvefilm med dobbeltmaskningsteknik, der med et slag satte alle daværende farvenegativfilm ud af spillet.

Pakomatic-konceptet med operatørens siddende betjening blev bibeholdt, men selve belysningsenheden satte PAKOs ingeniører grå hår i hovedet, især fordi Kodak selv havde introduceret egne farveprintere, hvis patenter selvfølgelig ikke umiddelbart kunne omgås.

At højere farverenhed kunne opnås ved additiv belysning var accepteret, men den samlede belysningstid pr. negativ ville blive alt for lang. Løsningen blev en belysning, hvor 80% af belysningen i en Pakotronic foregik med en grundbelysning, hvorefter en belysning med subtraktive filtre tog over. I visse tilfælde kunne man klare sig med 15% gul-, magenta- eller cyanfilter, hvorefter de eventuelt resterende 5% måtte klares med et af disse tre filtre. På dette tidspunkt foregik enhver elektronisk bearbejdning i analoge kredsløb, hvis styring var betinget af den forstærkningsteknik, som kunne ydes af de mildest sagt upålidelige radiorør.

Alene sensningen af lyset under eksponeringen af papiret var beroende på lysfølsomme celler, som langt fra var pankromatiske i deres egenskaber. Under perfekte forhold, dvs. ved velbelyste og korrekt fremkaldte negativer med generelle amatørmotiver, kunne man nå yderst tilfredsstillende resultater. Værre var det, når folk havde gjort optagelser i gråvej, hvis man havde taget billeder indendørs i det tilstedeværende lys, eller hvis filmene var generelt undereksponerede, havde været udsat for varme eller skadelige dampe, var udløbene eller var blevet dårligt, måske fejlagtigt fremkaldt.

Uden at gå i detaljer om denne yderst komplicerede opgave, lykkedes det PAKO at bringe en helt fornuftigt fungerende printer på markedet, når man blot var tilfreds med, at 75 % af kopierne var salgbare, idet man udelukkende rettede sig efter salgsstederne, dvs. fotohandlernes protest-tal.

Blev tallene generelt for høje, måtte man på fotoanstalten gå til omkopiering, idet man efter fremkaldelsen af kopierne måtte have en "grader" siddende, og som med en fedt-pencil lynhurtigt påskrev den nødvendige korrektion (dødsdom), svarende til for eksempel + 2 rød, - 3 blå.

På Pakotronic printeren var der en korrektionspult til venstre for operatøren for rød, grøn og blå korrektion med hver sin drejeknap. Enhver kan forestille sig, hvilket administrativt besvær det var at foretage disse korrektioner i relation til det enkelte negativ.

Ultratronic printeren var PAKOs sidste udgave af den moderne farveprinter, nu med korrektionsadapter hvor omlavninger blev kodet ind på selve billedet. Printeren var samtidig forsynet med langt mere stabile lynhurtige digitale it-systemer, som reducerede papirspildet ganske væsentligt.

Eftersom 35 mm fotografien var ved at vinde indpas, blev det yderlige et problem for operatøren visuelt – time efter time - at sørge for at placere de relativt små 24x26 negativer nøjagtigt i negativåbningen. Den danske fotohandler Jean Wenckens Madsen, daværende chef for Grand Kopi A/S – et datterselskab af Gevaert A/S –, skabte sig en forretning ved at grundlægge sit eget firma Quick Photomachine Co., hvor man masseproducerede en "feeder" til Pakotronic printerne. Ved hjælp af en kantmarkering blev det nu legende let at føde negativerne ind i printeren i en lind strøm. For at sætte arbejdet yderligere i system udarbejdede Quick Photomachine sammen med civilingeniør Boris Almind en tilsats til feederen, således at korrektionerne til det enkelte negativ blev indlæst i et kodebånd. Jean Wenckens Madsen udbyggede dernæst systemet således, at de korrigerende hulfilm kunne indlæses i en elektronisk enhed, som man i mangel af bedre navn gav navnet "Miss Olsen", opkaldt efter en af de dygtige kvindelige operatører hos Grand Kopi A/S. Miss Olsen kunne derefter med et kabel for-

Agfa folkene var bestemt ikke lykkelige for dette logo, som fremtrådte i magasiner og reklamer. Agfa var klar over, at de ikke kunne hamle op med dette firma, som levede højt på regeringsfinansiering fra 2. verdenskrig. Især når reklamen som her kædede Agfa-Gevaert og PAKO sammen.

bindes direkte med Pakotronic printeren, og så at sige overtage al omlavning. Automationen havde holdt sit indtog. Alt dette måtte dog i sidste ende ses som et forsøg på at klare en uholdbar situation, hvor mangelfuld analog teknologi fik skylden.

Både Kodak og Agfa fremkom med mere avancerede farveprintere, som i kraft af stabile digitale systemer kunne afhjælpe de højst utilfredsstillende resultater i farveprinterens barndom.

PAKO fulgte med og kunne præstere printere, der med usvigelig sikkerhed og lynhurtigt kunne kopiere farvepapirbilleder. De elektroniske computere, der var indbygget i disse maskiner, var af så avanceret art, at reservedele dertil kom på en lukket liste, hvor de amerikanske leverandører var forpligtet til – over for US Ministry of Defence – at gøre rede for, hvor hver enkelt af disse reservedele endte. Man var jo stadig i ”den kolde krig”.

Yderligere PAKO produkter

Blandt de mange fotomaskine-produkter, der forlod PAKO i disse år, hvor fabrikken voksede til verdens største fabrik for fotomaskiner, er det værd at nævne tre produkter, som jeg personligt var involveret i over for danske kunder. Tidligere er det nævnt, at tørretromler eller rettere højglanstromler var og blev et mareridt for mange fotografer, hvor det var afgørende, at man kunne levere snesevis af blanke sort/hvide billeder. Udviklingen havde længe bevæget sig bort fra de såkaldte ”glitteplader”, som ganske enkelt var kobberplader belagt med krom, til tromler, der på løbende bånd kunne klare denne opgave.

Problemet var blot, at der ofte – uvist af hvilken grund – dannedes matte felter på det blanke papir. Tre, fire producenter – ingen nævnt, ingen glemt – solgte disse tørretromler uden dog at kunne løse problemet med matte pletter. Utallige forholdsregler blev foreslået, blandt andet ”at man med pudsemiddel eller en blanding af pulveriseret kridt/talkum skulle rense tromlen hver morgen”.

Fotograferne var ofte på desperationens rand, og det var derfor let at sige: ”Køb dog hellere en ”Pakonomy” fra PAKO og kom denne misere til livs. De fleste ømmede sig ved at betale det dob-

belte for en PAKO-tromle, men tilbuddet om at de kunne få en på prøve – og hvis den ikke duede – kunne sende den retur, virkede. Utallige tromler blev stående derude, og som tidlige nævnt fik jeg aldrig at vide, hvad hemmeligheden hos PAKO var – for evnen til at lave perfekte højglanstromler.

Et andet spændende PAKO produkt var ”klaprammen” til rullepapir. Dette ret enkle hjælpemiddel, som ingen ellers havde tænkt over, var i stand til at indeholde en papirrulle på 8” eller 12” bredde. Den havde et lystæt rullemagasin i begge sider og var forsynet med en motor, der trak papir frem i netop den længde, der var nødvendigt. Maskinen var på sin vis et unikum, blandt andet fordi en ganske tynd dækplade gjorde det muligt at vælge billedudsnit før eksposeringen. Mange skolefotofirmaer anskaffede denne rulleanordning, der selvfølgelig også indgik i Reimert Kehlets imperium, hvor behovet for arkstørrelser var enormt.

PAKO – og tiden derefter

Som så mange andre fotoforetagender, der levede i den analoge tidsalder, ramte digitaliseringen også PAKO hårdt. Verdens største fabrik med tæt ved tusind ansatte kunne ikke forhindre den digitale verdens frembrusende flod. Hverken filmfremkaldemaskiner eller printere fandt en plads i den digitale verden, og gradvis måtte selv den lukrative afdeling for de grafiske Pakorol-maskiner se i øjnene, at nye tider stod for døren. En enkel sektor, nemlig filmfremkaldemaskiner for røntgenfilm, levede videre i en årrække, idet det varede meget længe, før hospitaler gik over til digital billedregistrering. Til sidst måtte denne afdeling da også give op, idet den blev overtaget af en grossist i medicinsk udstyr.

Stifteren af PAKO, Mr. Glen Dye, opnåede at stå i spidsen for sit foretagende i 50 år, og da han døde i 1977, fungerede firmaet stadig udmærket. 1992 måtte man lukke portene, og de smukke bygninger på Olson Memorial Highway i Minneapolis er i dag kun et minde om et bemærkelsesværdigt kapitel i fotografiens historie.

FED-2 & Zaraya kameraerne

Mogens Munch

FED-2 kameraet der afløste FED-1 (Leica II kopi) var egentlig tænkt sat i produktion omkring 1940. Udviklingen startede i 1938 – 39, men udbruddet af 2. verdenskrig satte en stopper for det videre arbejde med FED-2. FED-2 var derfor ”lagt på hylden” indtil krigen var overstået og man var kommet sig. Udviklingen blev genoptaget og der blev lavet nogle modeller, som resulterede i, at man i 1952 – 54 producerede et antal præ-serie kameraer. Der blev produceret flere hundrede kameraer, ja, måske hele 10.000 stk. Serieproduktionen blev startet i 1955 og varede helt til 1970. Der blev samlet produceret ca. 1.632.600 kameraer af de forskellige varianter igennem årene.

FED-2 er et 24x36mm søgerkamera ligesom FED-1. I forhold til FED-1 har kameraet et aftageligt bagstykke, der gør filmskift meget lettere og det har indbygget koblet afstandsmåler med 67mm afstand imellem søger- og afstandsmåler vinduet. Endvidere er det med dioptri regulering i søgeren.

Lukker hastigheden på kameraet var frem til 1958 1/25, 1/50, 1/100, 1/250, 1/500 og B, mens det fra 1958 har 1/30, 1/60, 1/125, 1/250, 1/500 og B.

Hen igennem perioden blev FED-2 leveret med forskellige standard objektiver. De tidligste blev leveret med FED (Industar-10) f:3,5/50mm. Fra 1957 var det Industar-26M f:2,8/52,4mm og fra 1963 var det Industar-61 F:2,8/52,4mm og Industar-61L/D f:2,8/55mm (med lanthanglas).

Når der var skift fra en variant (hovedvariant) til en ny var det ofte med ”en blød” overgang således, at noget fra den gamle overlappede. Det var sikkert ønsket om, at bruge lageret af dele op for derved at holde omkostningerne nede. Eksempelvis har fremføringsknappen overlappet varianterne.

Serienummereringen var fra starten en sekventiel tildeling af serienr, men i 1960 valgte man at udvide fra seks til syv cifre og bruge det første ciffer

til årstallets sidste ciffer. Dvs. at 1961 startede serienummeret med 1. I 1960, inden overgangen til syv cifre, nåede produktionen af FED-2 kameraet 1.000.000 styk. Man valgte at de første 100.000 kameraer efter millionen skulle have serienr. med A som start. Derfor støder man på FED-2 kameraer med serienr. som f.eks. A028379.

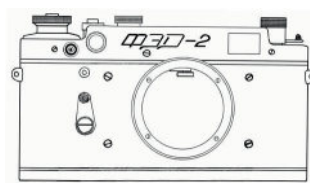
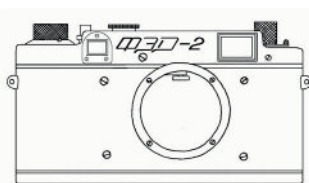
Der blev også i årene 1959 – 61 fremstillet en ”billig” model til hjemmemarkedet hvor afstands måleren var fjernet og der kun var et søgervindue placeret midt over objektivet. kameraet blev navngivet Zaraya og vil også blive omtalt til sidst. Kina fik aftaler i stand så man kunne producere kopier af FED-2 kameraet, Der er fremstillet to

forskellige varianter på Nanjing fabrikken. Det er Chang Chiang som er fremstillet i ca. 100 eksemplarer og det er Nanjing, der er fremstillet i ca. 2.000 eksemplarer i perioden 1959 – 61.

Jeg vil her også gerne henlede opmærksomheden på, at der er mange FED-2 kameraer, der er ændret med bemaling i farver, som aldrig har været anvendt. Ligeledes kan man støde på kameraer, der har fået inskription om 50 året for Oktoberrevolutionen i 1917. I det følgende, vil jeg give en kort oversigt over varianterne, som vises efterfølgende, så det er muligt, at se de ændringer der indførtes.

Oversigt

Præ-serie: modellen med firkantet afstands målervindue.

FED-2 1d1:
Med selvudløser.

FED-2 1d2:
Med ny tidsindstilling.

FED-2 1d3:
Med hævet tilbehørssko og ændret filmfremføringsknap.

FED-2 1d4:
Uden ramme omkring søgervinduet.

FED-2 1d5:
Med såvel kyrillisk som latinsk kameranavn.

FED-2 1d6:
Med ”Made in USSR” på oversiden af overdelen.

FED-2 1a1:

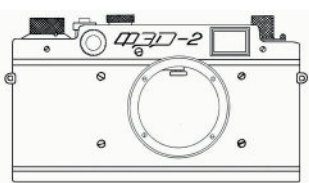
Gammel type udløser knap.

FED-2 1a2:

Ny type udløser knap.

FED-2 1a3:

Ny type tidsindstillingsknap.

FED-2 1b:

Med blitzkontakt

FED-2 1b1:

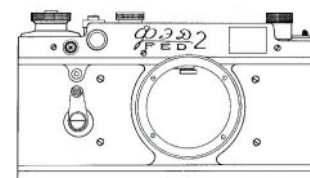
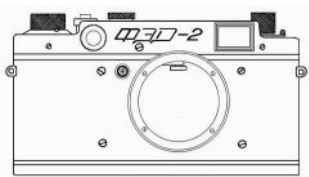
Med fabriksnavn på oversiden.

FED-2 1b2:

Uden fabriksnavn på oversiden.

Findes med forskellige vulcanite farver:

Mørkblå, mørkgrøn og mørkrød.

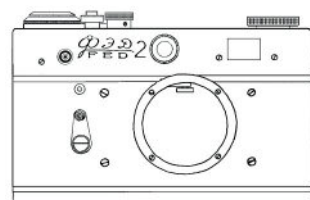
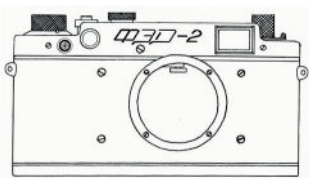
FED-2 1e:
Med nylonbeklædning og uden øjer til kameraremmen.

FED-2 1c1:

Blitzkontakt flyttet op til overdelen.

FED-2 1c2:

Filmfremføringsknappen er ændret.

FED-2 2a:
Ny overdel.

FED-2 Præ-serie

Her er vist billede af et præ-serie FED-2.

Det er produceret i perioden 1954 – 1955 i måske 1.000 – 2.000 styk.

Objektivet er et FED Industar-10 f:3,5/50mm, som kan skydes ind, så det ikke tager så meget plads.

Afstandsmåler-vinduet med de tre skruer, der giver mulighed for at komme ind og justere, ses her.

Bemærk også at filmfremføringsknappen er af samme type som på FED-1. Senere FED-2 kameraer får en ny udformning af knappen.

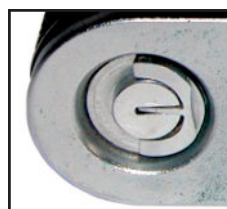

FED-2 Præ-top.

Et præ-serie FED-2 set fra oven. Bemærk udløserknappen, som er den udformning, der også anvendes for de første serieproducerede kameraer.

Her er vist FED-2 præ-serie kameraets bund. Bemærk de to åbнемekanismer i siderne. De anvendtes på de tidligt producerede kameraer.

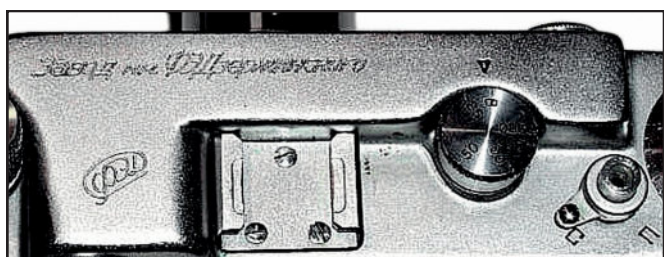

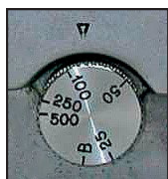
Her er et nærbillede af åbнемekanismen.

Der kan jævnligt ses FED-2 præ-serie kameraer udbudt på eBay, men til forholdsvis høje priser.

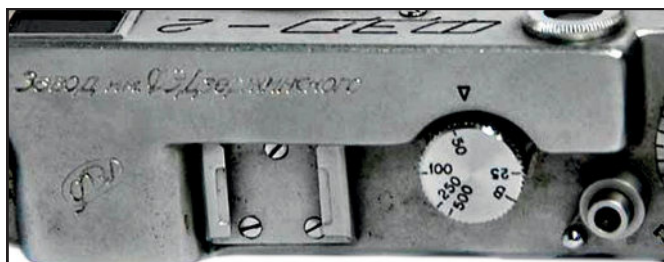
FED-2 variant 1a1

Variant 1a1 er den første serieproducerede variant. Afstandsmålervinduet er nu rundt og den tidligere udgave af udløserpalen er som på præ-serien. Der er ligeledes fortsat indgraveret fabriksnavnet på overdelens overside.

Tidsindstillingsknappen er som vist her.

Udløserknappen i nærbillede.

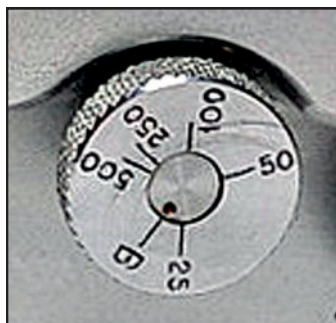
FED-2 variant 1a2

Den anden variant er produceret senere og med en ny udløserpal som vist her.

FED-2 variant 1a3

Denne variant har fået en ny tidsindstillingsknap.

Som det ses, er den midterste del den faste med punkt for markering af, hvor strengen for tidsmarkeringen skal sættes, for den ønskede eksponeringstid.

FED-2 variant 1b1

Denne variant er blevet forsynet med blitzkontakt. Blitzkontakten er placeret til venstre for objektivet på selve kamerahuset.

Her er kamerahuset set forfra.

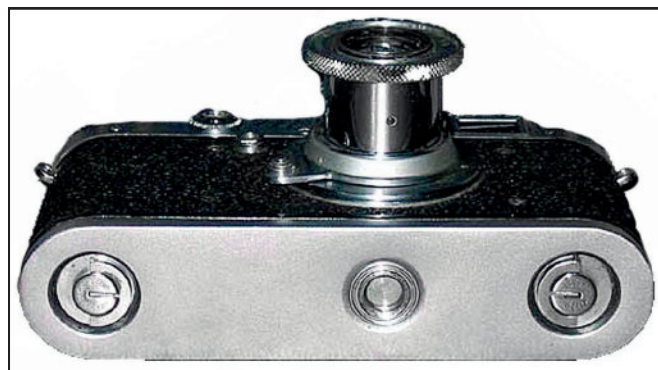
Den nye udløserknap.

Her er kamerahuset set bagfra.

Her er kameraet set ovenfra.

Her er kameraet set fra undersiden.

FED-2 variant 1B2

Fabriksnavnet er ikke længere indgraveret på kameradelens overside.

Der var mulighed for, at få kameraet i forskellige farver så det ikke kun var sort - Farverne var:

FED-2 variant 1c1

Denne variant har fået flyttet blitzkontakten op på overdelens front.

Det er fortsat med den gamle filmfremføringsknap. Objektivet er et Industar-61 (Zebra udgaven).

FED-2 variant 1c2

Denne variant har fået en ny filmfremføringsknap.

Her er et nærbillede af den nye filmfremføringsknap. Knappen har mulighed for indstilling (huske) af filmhastighed og type.

FED-2 variant 1d1

Denne variant er forsynet med selvudløser. Der er også mindre ændringer på filmfremføringsknappen. Varianten er produceret i årene 1958 – 61.

Varianten 1d1 har fortsat ”ramme” omkring søgervinduet.

Dette er varianten med kyrillisk skrift.

FED-2 variant 1d2

Denne variant, der er produceret i årene 1960 – 61 har fået nye eksponerings tider: 1/30, 1/60, 1/125, 1/250, 1/500 og B.

Det var også her, at ændringerne skete for serie-nummeret – fra seks til syv cifre. Det betød samtidig, at N° forsvandt. Her er vist hvordan serie-nummeret var angivet på bagsiden af overdelen før og efter skiftet.

FED-2 variant 1d3

Denne variant, der er produceret i årene 1962 – 69 har nu fået hævet tilbehørsskoen.

Her ses forhøjningen for tilbehørsskoen og de tre ”knopper” på filmfremføringsknappen.

FED-2 variant 1d4

Denne variant, der er produceret i årene 1969 – 70 har ikke længere ramme omkring søgervinduet.

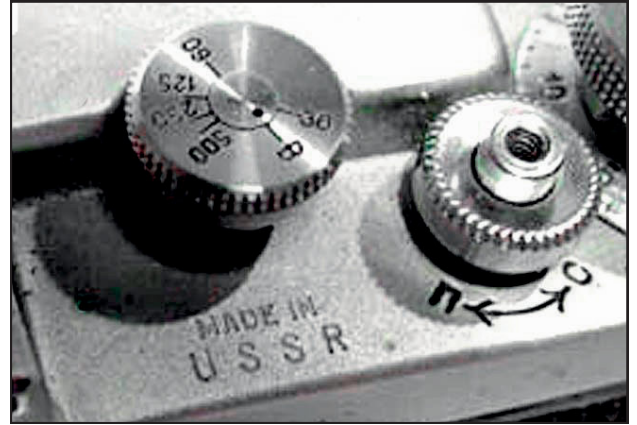

FED-2 variant 1d5

Denne variant, der er produceret i årene 1963 – 69 og var nu med kameranavnet indgraveret med såvel kyrillisk som latinsk skrift.

FED-2 variant 1d6

Denne variant, der er produceret i årene 1969 – 70. Der er indgraveret "Made in USSR" på overdelens overside.

FED-2 variant 1d7

Denne variant, der er produceret i årene 1968 – 69. Kameraet havde nu fået nylonbeklædning og øjerne til kamera remmen var væk. Dioptrijusteringen er flyttet fra søger til afstandsmålvinduet.

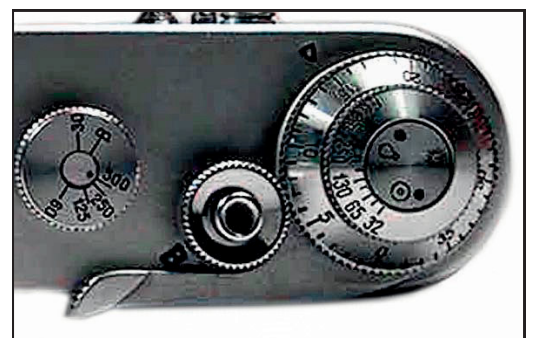
FED-2 variant 1e

Denne variant, der er produceret i årene 1969 – 70. Kameraet havde nu fået nylonbeklædning med "firkantmønster".

FED-2 2a: Ny overdel

Denne variant af FED-2 er baseret på den udvikling, der skete henimod det nye FED-3 kamera. Det er en ny overdel og lukkermekanisme, der også har de lange eksponeringstider, men kun for FED-3 kameraet. FED-2 benyttede stadige den gamle lukkermekanisme uden lange tider.

Det blev også forsynet med en hurtigoptræksarm for filmfremføringen.

Afstanden imellem søger- og afstandsmålervinduet er reduceret og dioptrireguleringen er flyttet fra søgervinduet til afstandsmålervinduet på forsiden.

Efterskrift

Der findes kameraer med inskription for 50 året for Oktoberrevolutionen i 1917. Her er vist eksempler på sådanne inskriptioner.

Man kan finde mange FED-2 kameraer udbudt på eBay, hvor de findes i et utal af strålende farver,

som aldrig har været på fabriksfærdige kameraer. FED-2 kameraer udbydes ofte til rimelige priser.

Zaraya

Zaraya kameraet er "søster-kamera" til FED-2. Det er en forenklet udgave, som var tilsigtet hjemmemarkedet. Forenklingen reducerede produktionsomkostningerne. Forenklingerne bestod i at Zaraya blev udført med en ny overdel uden afstandsmåling og dioptriregulering. Alt andet var som på FED-2.

Zaraya er produceret i årene 1959 – 61 i et antal af 141.228 stk.

Søgervinduet blev rykket, så det var centreret over objektivet. De tidligste serienr. 00xxxx og 9xxxxx var med et mere kvadratisk søgervindue, mens de senere kameraer med serienr. 01xxxx var med et mere aflangt søgervindue. Se billederne nedenfor.

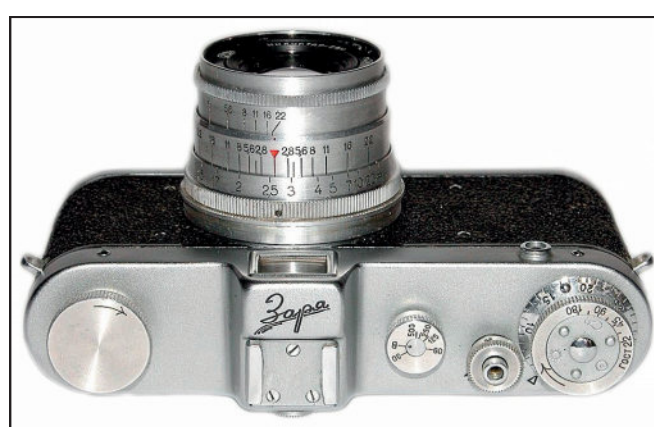
Kamera med serienr. 90xxxxx.

Kamera med serienr. 01xxxx.

Her er
søgeroverdelen
med
Zaraya navnet
indgraveret.

Der blev arbejdet på et Zaraya-3 kamera til afløsning af Zaraya. Zaraya-3 havde indbygget belysningsmåler, der var placeret i et nyt søgervindue under filmtilbagespolingsknappen som også havde indstillingsmuligheder for lysmåleren.

Guide til at samle på fotografi

Lars Vinther-Madsen

Indledning

Formålet med denne *collector's guide* er at beskrive og præcisere nogle konkrete begreber, som er relevante i forbindelse med at samle på fotografi. Guiden er tænkt som en vejledning til både nye og mere erfarne fotosamlere.

Fotografi adskiller sig væsentligt fra andre kunstformer, da det kan reproducere i et ubegrænset antal og i flere forskellige formater for så vidt angår materiale, tone og størrelse. Forskellige former for grafisk kunst kan også mangfoldiggøres, men er om ikke andet begrænset af trykpladens størrelse.

Der findes flere udtryk for et fotografisk aftryk. De mest gængse betegnelser for et fotografisk aftryk er originalkopi og original print. På engelsk anvendes udtrykket *photographic print* eller blot *print*. Dette ord har også vundet indpas i det danske sprog. Nedenfor i teksten anvendes konsekvent ordet originalkopi eller blot kopi.

Et fotografi kan være kopieret på papir, plastic eller et andet materiale (1). Kopieringsprocessen for et fotografisk aftryk er kompliceret. Her må der skelnes mellem håndlavede kopier fremstillet i et mørkekammer og kopier som er digitalt printet. At fremstille en kopi i et mørkekammer er en form for alkymi. For håndlavede kopier gælder, at ikke to kopier er 100 pct. ens, da tonen i motivet altid vil blive en anelse forskellig. Dog kan en dygtig kopist fremstille kopier, som er tilnærmelsesvis ens. I hvert fald så ens, at det ikke er muligt med det blotte øje at se forskel på to eller flere kopier med samme motiv. Digitalt kan kopier printes helt ens i tonen.

(1) Siden fotografiet blev opfundet har der været anvendt et utal af typer af print, heraf typer som for længst er ophørt med at finde anvendelse. Der findes også formater for unikaprint, eksempelvis polaroid print. I nærværende fremstilling gennemgås alene de to mest gængse typer for print: papir og plastic.

Originalkopi

Et motiv kan være kopieret på papir, plastic eller printet ud. Der kan kopieres på forskellige typer af papir, som også kan have forskellig glans, eksempelvis højglans, blank eller mat. Den fineste type af papir er barytpapir, dvs. papir, hvor overfladen er *coated* med en sølvholdig overflade/hinde. På engelsk anvendes betegnelsen *gelatin silver print* for en barytkopi. Sølvindholdet på papirets overflade gør, at en kopist har flere strenge at spille på, når kopien skal skabes i mørkekammeret. Det gælder navnlig tonen i kopien. Gennem tiderne har papir fra enkelte producenter haft forskelligt sølvindhold, hvilket naturligvis har påvirket mulighederne for at tone kopien. Papir fra enkelte producenter har også forskellig type af *coating* og dermed forskellige egenskaber med hensyn til at fremkalde en bestemt tone i motivet. De mest kendte producenter af barytpapir er Agfa og Ilford. Men Kodak er også en væsentlig producent af barytpapir i forskellige kvaliteter. Generelt er barytpapir fra Agfa kendetegnet ved at kunne skabe en mere blød tone, hvorimod papir fra Ilford er kendt for at være godt til at kopiere "hårdt", dvs. skabe en relativ større kontrast mellem mørke og lyse toner i motivet.

Typisk vil producentens navn og logo være trykt på bagsiden af papiret. Dette logo kan have ændret sig over tid, hvorfor papiret af den grund kan tidsfæstes. Dog kan kopien være lavet efter, at papiret har ligget hengemt i flere år. Gamle barytkopier kan også have en slags højglanshinde. Det vil typisk være barytkopier, der efter selve kopieringen er blevet rullet i en væske og derved påført højglans, idet papiret ikke oprindeligt var fabrikeret med en højglans overflade. Dette ses ofte på kopier fra 1950'erne.

Plasticpapir har som udgangspunkt ikke de samme egenskaber som baryt. Kopieringsprocessen er mere simpel og det er ikke muligt at få den samme raffinerede tone frem som på barytpapir.

Der kan imidlertid også fås barytpapir til printere, således at det bliver muligt at printe barytkopier

uden at skulle i mørkekammeret. Dette printerpapir er forskelligt fra traditionelt barytpapir, men har tilnærmelsesvis de samme egenskaber. Faktisk findes der i dag flere typer af printerpapir, der i kvalitet kan matche det klassiske barytpapir, selv om ”papirbasen” er af plastic (2).

Vintage kopi

Vintage begrebet indebærer, at der er en tidsmæssig sammenhæng mellem optagelsen og kopieringen af motivet. Tanken bag begrebet er, at fotografen ved kopieringen derved stadig har en bedre fornemmelse for at kopiere motivet, når optagelsen står friskere i erindringen. Begrebet vintage kopi er ikke et eksakt begreb. Der er således ikke en entydig definition af tidsgrænsen. En generel accepteret grænse er dog maksimalt fem år fra optagelse til kopiering (3). Vintage kopier behøver ikke nødvendigvis at være gamle kopier, da det alene er tidsgrænsen mellem optagelse og kopiering som er bestemmende for definitionen (4). Konkret kan der være tale om kopier af papirkvaliteter, som ikke længere bliver produceret. Det kan betyde, at der ikke kan skabes en ny kopi med samme materiale som vintage kopien. Her bliver vintage begrebet mere relevant i forhold til tilfældet, hvor der findes to næsten ens kopier af det samme motiv kopieret på samme vis, men med flere års mellemrum.

En vintage kopi er ikke nødvendigvis den mest æstetiske kopi. Ofte kan en vintage kopi være en halvsjusket kopi blot fremstillet til brug for gengivelse i et bogværk eller en pressekopi. Endvidere kan det være tilfældet, at fotografen sidenhen er blevet bedre til at kopiere eller har arbejdet sig henimod et bestemt ”udtryk” for sine kopier, eksempelvis ved konsekvent sidenhen at anvende en bestemt slags papir eller ramme en bestemt tone/kontrast i sine motiver. Dette taler for, at en sene-

re kopi af æstetiske årsager kan være at foretrække fremfor en vintage kopi. Men en vintage kopi har en historisk værdi, og som hovedregel er vintage kopier mere kostbare end senere kopier. På engelsk anvendes betegnelsen *later print* om senere kopier.

En fotograf har typisk skudt mange motiver gennem tiden. I flere tilfælde har der langt fra været fremstillet kopier af alle disse optagelser. En fotograf kan eksempelvis i forbindelse med en udstilling eller bogudgivelse finde sine gamle negativer frem og skabe kopier for første gang af et motiv. Der kan være tale om et motiv, som er optaget for adskillige år siden, men aldrig tidligere har været kopieret. I streng teknisk forstand er der ikke tale om vintage print, da antallet af år mellem optagelse og kopiering rækker langt ud over de fem år. Men kopieringen er i dette tilfælde en slags første fortolkning af motivet.

For vintage kopier gælder, at de som regel ikke er kopieret i et begrænset oplag. Fra et negativ kan der i princippet være fremstillet et utal af kopier. En køber har ingen garanti for, hvor mange kopier som der findes af et givent motiv. Sandsynligvis er der kun kopieret et beskedent antal eksemplarer af et motiv. Dette skyldes også, at mange fotografer foretrækker at fotografere fremfor at stå i et mørkekammer og kopiere. Endelig er kopieringsprocessen tidskrævende og barytpapir er heller ikke billigt. Populære motiver kan der imidlertid eksistere flere eller mange kopier af.

I denne sammenhæng bør arbejdskopier også nævnes. En arbejdskopi er som navnet antyder en kopi, som kopisten (fotografen) fremstiller for at kalibrere/tune sig ind på en ønsket tone i kopien. En kopist vil typisk fremstille en lys kopi, en mellemtone og en lidt mørkere kopi for at skyde sig ind på den tone, som vil være passende for det pågældende motiv. Arbejdskopier er normalt kun til internt brug, idet formålet alene er at sjesse sig frem til en tone for en ”færdig” kopi. Men det hænder, at fotografer eller boet efter en fotograf falder for fristelsen til at sælge arbejdskopier. Det skyldes, at arbejdskopien som regel vil være en vintage kopi eller kan være fremstillet på en type papir, som ikke længere kan skaffes.

Fordi en fotograf er dygtig til at skyde motiver, er vedkommende ikke nødvendigvis en dygtig kopist. Ikke alle fotografer magter (eller ønsker) reelt at stå i et mørkekammer og kopiere. Flere fotografer, endda særdeles anerkendte fotografer, har derfor anvendt en kopist (*printer*) i stedet for

(2) Eksempler er Canons og Hahnemuhle Fine Art paper i 285 til 350 gr. Begge papirtyper er tidligere kåret som det fineste papir til fotografier. Det gælder både til sort/hvid og farveprint.

(3) Kilde: Gerry Badger (2003): *Collecting photographs*

(4) Udtrykket ”vintage print” anvendes også i flæng af gallerister og auktionshuse om gamle kopier, uden at definitionen på fem år mellem optagelse og kopiering nødvendigvis er opfyldt for den pågældende kopi. Dette kan skabe forvirring, når anvendelsen af udtrykket ikke er konsistent.

selv at kopiere. Eksempelvis Christer Strömholm, der konsekvent kaldte sine assistenter (kopister) i mørkekammeret for "slaver" (5). En anden kendt fotograf, Helmut Newton, brugte også kopister (6). I disse tilfælde kan det evt. på bagsiden fremgå, hvem der har kopieret motivet. Alternativt kan en tidsangivelse for frembringelsen af kopien afdekke, hvem fotografen sandsynligvis har benyttet som kopist på det pågældende tidspunkt. Men det gælder langt fra i alle tilfælde.

I USA er der en større tradition for, at fotografer benytter kopister. Det er ganske enkelt mindre fint, at en fotograf selv kopierer. Den tradition er ikke så udbredt i Europa, men Henri Cartier-Bresson var bl.a. kendt for aldrig at have kopieret et eneste af sine billeder. Det var tidligere væsentligt mere udbredt at benytte kopister.

For nogle af historiens mesterfotografer, hvis motiver flere år efter deres død er blevet kopieret igen og igen, kan en kopist være mere populær end en anden afhængig af, hvordan kopisten har fortolket motivet, eksempelvis hvilken tone kopien har fået eller hvilken type papir, som har været anvendt.

Stand

Standen for en kopi spiller naturligvis også en rolle for prisen. Har kopien skader, fx ridser, folder eller andre skavanker, vil det trække ned i prisen. Det er også vigtigt at se efter evt. mindre misfarvninger på kopien, da det kan være tegn på, at en nedbrydningsproces er i gang. Det kan være tilfældet, at en kopi, når den bliver indrammet og kommer op at hænge og derved bliver udsat for sollys, begynder at "forsvinde", fordi processerne i forbindelse med kopieringen ikke er foregået korrekt.

Generelle krav til oplysninger på kopier

En bagside af en kopi kan være næsten ligeså interessant som forsiden, da der her kan være anført oplysninger. Det kan være oplysninger om fotografen, motivet og kopieringen. Fotografens stempel og signatur bør også fremgå af bagsiden.

Boks 1: Oplysninger på bagsiden af kopien

Følgende oplysninger bør som hovedregel fremgå af bagsiden på en kopi:
Fotografens stempel og signatur
Motiv og dato for optagelse
Dato for kopiering

Alternativt kan ovenstående oplysninger være anført på et certifikat, som følger med som et separat bilag. Flere fotografer signerer også på forsiden. Hvis kopien er fremstillet i et begrænset oplag kan nr. og oplag også fremgå af forsiden. De fleste danske fotografer har selv stået for kopieringen. Hvis det ikke er fotografen selv, der har stået i mørkekammeret, kan kopistens navn fremgå. Evt. kan der også på bagsiden være en angivelse af, hvornår og til hvem kopien er givet/solgt, hvis kopien er erhvervet direkte fra fotografen.

De nævnte oplysninger i boks 1 er et idealtilfælde. Oftest har danske fotografer ikke angivet oplysninger på bagsiden af kopien, men alene sat deres stempel. Der har ikke i Danmark været tradition for at specificere disse oplysninger på bagsiden, men de bør være angivet ud fra en idealbehandling.

Hvis datoangivelser mangler, er det som hovedregel ikke muligt med sikkerhed at fastslå om en kopi er en vintage kopi eller en senere kopi. I udlandet er det mere forekommende, at fotografen på bagsiden har angivet motiv og dato for optagelsen samt dato for kopieringen. Hvis oplysningerne ikke er tilføjet kopien i forbindelse med fremstillingen, er det ofte kun muligt at få dem anført, hvis man som samler personligt møder fotografen eller insisterer på, at en gallerist i forbindelse med et salg beder fotografen om at angive disse på bagsiden af kopien (7). Dette forudsætter naturligvis, at fotografen efterfølgende er i stand til omtrent at erindre tidspunkterne for optagelse og kopiering.

(5) Kilde: *Post scriptum. Christer Strömholm*. Bokförlaget Max Ström. 2012.

(6) Kilde: Dokumentarfilm om Helmut Newton: *Frames from the edge. Helmut Newton*. Adrian Maben (1988). I denne dokumentarfilm nævner Newton også, at de kopier, som han fik fremstillet til kommercielt brug i trykte medier, blev kopieret således, at motivet ville forsvinde efter få måneder. Dette skete for at begrænse det samlede udbud af hans kopier.

(7) I enkelte tilfælde kan det udledes, hvornår kopien er fremstillet. Hvis der med sikkerhed er tale om en kopi som er en reprooriginal, dvs. den eksakte kopi, som er forlægget for en gengivelse i et trykt medium, og man samtidig kan fastslå, hvornår fotografen har foretaget optagelsen. Da har man både tidspunktet for optagelse og kopiering. På det grundlag kan det fastslås, om der er tale om en vintage kopi. Men den konkrete dokumentation vil stadig mangle i form af fotografens tidsangivelser på bagsiden af kopien.

En fotografs stempel kan have ændret sig over tid. Om ikke andet kan skiftende adresser medføre ændringer, hvis stemplet også indeholder en angivelse af fotografens adresse. Et stempel kan ligeledes være med til at tidsfæstne en kopi. Imidlertid skal der tages forbehold for, at et stempel ikke nødvendigvis er påført umiddelbart efter fremstillingen af kopien, men kan være tilføjet senere, fx i forbindelse med afholdelse af en udstilling eller et salg.

Markedet for originalkopier i Danmark

Historisk set har der ikke været et decideret marked for køb og salg af vintage kopier i Danmark. Det gælder helt frem til årtusindeskiftet. Kopier har typisk været fremstillet til gengivelse i aviser, bøger eller til brug for udstillinger. Antallet af kopier fra danske fotografer må forventes at være relativt begrænset af denne grund. Enkelte gallerier har gennem tiden repræsenteret fotografer, som har kopieret med henblik på salg til samlere eller museer. Men mange danske fotografer, navnlig fra de ældre generationer, har ikke kopieret for at sælge til samlere, men kun solgt lejlighedsvis til enkelte museer eller offentlige samlinger.

Yngre generationer af danske fotografer har ofte kopieret deres motiver i et begrænset oplag sammen med et certifikat som dokumentation for ægthed og antal. Flere fotografer fra de yngre generationer har fra starten af deres karriere været tilknyttet et galleri. Fra disse fotografer findes der sjældent kopier uden certifikat eller angivelse af relevante oplysninger på bagsiden. I dag er det normen, at fotografer kopier deres motiver i et begrænset oplag og med et tilhørende certifikat.

Visse danske fotografer har givet eller solgt størstedelen af deres arkiv med kopier og negativer til museer eller andre offentlige samlinger. Det betyder, at det kan være næsten umuligt at skaffe vintage kopier eller i det hele taget kopier fra disse fotografer. Og der vil sandsynligvis ikke blive fremstillet flere kopier, når negativsamlingen befinder sig på et museum. Væsentlige udenlandske museer har dog traditioner for at fremstille nye kopier fra deres samling af negativer fra kendte fotografer. Men en sådan kopi vil relativt nemt kunne skelnes fra en af fotografen oprindeligt fremstillet kopi. Det bør – og det vil som hovedregel også være tilfældet – fremgå af bagsiden eller på anden vis, hvis kopien er fremstillet af en kulturinstitution.

En del mennesker kan måske blive overrasket over priserne på vintage kopier. Hvad kan forkla-

re, at en kopi skal koste flere tusinde kroner, når man end ikke kender oplaget eller med sikkerhed kan sige, at der ikke vil blive fremstillet flere kopier af motivet? I denne sammenhæng er vintage begrebet relevant. Der kan i sagens natur ikke blive fremstillet endnu en vintage kopi, når tidsgrænsen på maksimalt fem år er overskredet. Dette forklarer også, hvorfor en vintage kopi som hovedregel er mest værdifuld. Generelt har danske fotografer fra de ældre generationer fremstillet relativt få kopier af hvert motiv, hvilket kan forklare en relativ høj pris i dagens marked. Det er heller ikke ualmindeligt, at danske fotografer har flyttet atelier flere gange. I forbindelse med flytninger kan der ofte være sket en sortering, hvor kopier er blevet smidt ud eller efterfølgende kasseret, fordi de er blevet beskadiget i forbindelse med en flytning. Oprydninger i arkiver hos fotosammenslutninger kan også have resulteret i, at kopier er blevet smidt ud.

Priserne på danske kopier er stadig ganske moderate efter min vurdering. Til sammenligning bliver vintage kopier af internationalt anerkendte fotografer i udlandet solgt for millionbeløb. Endda uden at det eksakte oplag af et givent motiv kendes.

Igen skal det nævnes, at barytkopier, hvad enten de opfylder vintage definitionen eller ej, ofte ikke bliver fremstillet længere, da flere fotografer har nedlagt deres mørkekammer. Sølvindholdet i overfladen på barytpapir har også ændret sig gennem tiden, således at det ikke længere er muligt at få den samme tone frem i et motiv som tidligere. Enkelte producenter af barytpapir har også stoppet produktionen, så det heller ikke er muligt at erhverve barytpapir fra den pågældende producent. Det gælder eksempelvis producenten Agfa. Således vil det som udgangspunkt ikke være muligt at fremstille flere kopier på Agfa papir (8). En Agfa kopi fra en fotograf, der konsekvent har anvendt dette papir til kopiering af sine motiver, må forventes at være mere kostbar end en senere kopi på en anden type papir.

(8) Barytpapir kan imidlertid lagres længere tid, hvis det ligger på køl, og det kan ikke udelukkes, at det stadig er muligt at købe Agfa papir hos en grossist. Men ubrugt barytpapir har dog en begrænset holdbarhed, selvom det måtte have ligget på køl.

En barytkopi, vintage eller ej, vil som hovedregel være mere værd end en plastickopi. Skal fotografen senere have fremstillet endnu en kopi af et motiv vil det typisk ske på plastic, da processen er mere simpel i forhold til at kopiere på barytpapir. Naturligvis er det muligt for en fotograf at gå i mørkekammeret, eller bestille en barytkopi fra et fotolaboratorium ud fra et negativ.

Men en del fotografer har, efterhånden som digitalt fotografi har overtaget, nedlagt deres mørkekammer, fordi de nu alene fotografer digitalt. Disse fotografer fremstiller sandsynligvis ikke længere selv håndlavede kopier. Igen skal det fremhæves, at der sandsynligvis eksisterer relativt få kopier af et motiv fra en dansk fotograf af de årsager, som er nævnt ovenfor.

Reelt kan der eksistere færre kopier af et motiv, som ikke er kopieret i et på forhånd bestemt oplag i forhold til tilfældet, hvor et motiv bliver kopieret i et begrænset oplag med certifikat. Det kan virke paradoksalt, men det skyldes, at der med sikker-

hed er (eller vil blive) kopieret maksimalt det antal kopier, som oplaget nævner. Eksempelvis vil et oplag på ti eksemplarer i sagens natur resultere i, at motivet maksimalt findes i dette antal (9). Men motivet kunne muligvis have eksisteret i færre eksemplarer, hvis det *ikke* havde haft et begrænset oplag på ti eksemplarer. Det er således ikke nødvendigvis tilfældet, at et lille begrænset oplag reelt resulterer i færre kopier af et motiv i forhold til tilfældet, hvor kopieringen af et motiv ikke er nummereret.

I udlandet har der i flere årtier eksisteret en samlerskultur med gallerier og auktionshuse. Og generelt hersker der i udlandet en større respekt for fotografi som kunstart. Men pt. er det sparsomt med gallerier her i landet, som alene handler med originalkopier. Den stigende interesse for fotografi i Danmark kan være med til at skabe et mere udviklet marked for kopier.

Nedenfor i boks 2 er der opstillet nogle gode råd til opbygning af en samling af kopier.

Boks 2: Gode råd

Orienter dig om fotografi generelt. Der findes også enkelte opslagsværker om dansk fotografi. Find ud af hvilke perioder, genrer eller motiver, som du har præferencer for. Køb fotobøger af de fotografer, som interesserer dig og få et overblik over fotografens arbejde, før du evt. køber en kopi. Stil spørgsmål til din gallerist, der gerne hjælper med at rådgive. Køb med hjertet, betragt ikke fotografi som en investering, men som en interesse. Køb det bedste, som du har råd til. Som hovedregel holder kopier fra anerkendte fotografer bedre værdien. Gå ikke på kompromis med standen. Senere er det nemmere at sælge en kopi i god stand. Opbevar dine kopier i museumsgodkendte polyesterlommer eller æsker af syrefri karton, som er godkendt til formålet eller få indrammet kopierne. Ved opbevaring bør kopierne ikke udsættes for direkte sollys og helst opbevares i et lokale med konstant (stue)temperatur, ca. 18 grader.

(9) I denne sammenhæng skal begrebet "begrænset oplag" tages med forbehold. En fotograf kan efterfølgende kopiere det samme motiv i et nyt oplag, hvor formatet eller papirtypen bliver ændret. Derved er der i streng teknisk forstand ikke tale om at udvide antallet af eksemplarer indenfor den samme serie, idet formatet (størrelsen af kopien) eller papirtypen for det samme motiv nu bliver ændret. Enkelte fotografer arbejder med flere serier, hvor det samme motiv bliver kopieret i forskellige formater (størrelser) med et givent antal eksemplarer for hver serie.

Forfatterens forbehold

Formålet med nærværende guide er alene at oplyse om nogle konkrete begreber og beskrive nogle generelle forhold, som gør sig gældende i forbindelse med at samle på kopier. Formålet er ikke at skrive en investeringsguide for køb og salg af fotografi. Forfatteren fralægger sig ethvert ansvar for investeringer foretaget på grundlag af denne guide.

Kilder

På dansk findes der ingen decideret litteratur om at samle på fotografi. Der findes end ikke en *collector's guide*. Der findes imidlertid enkelte udenlandske værker om emnet. Disse værker indeholder også konkrete råd til at samle på fotografi.

Nærværende guide bygger bl.a. på forfatterens egne erfaringer gennem mere end 10 års aktivitet som passioneret samler af fotografi, herunder

Bøger:

Gerry Badger. 2003. *Collecting photographs*. Mitchell Beazley Ltd.

Stuart Bennett. 1987. *How to buy photographs*. Christie's collector's guide. Christie's.

Richard Blodgett. 1979. *Photographs: A collector's guide*. Ballantine Books.

Philip Gefter. 2014. *Wagstaff: Before and After Mapplethorpe: A Biography*. Liveright publishing corporation.

samtaler med fotografer og kunsthistorikere, samt på den sparsomme udenlandske litteratur om emnet. En biografi og dokumentarfilm om kuratoren og storsamlere Sam Wagstaff er også medtaget som kilde. Wagstaff var en af de største private samlere af fotografi i sidste halvdel af 1900-tallet. Hans samleraktivitet var forud for sin tid og kom senere til at sætte sit præg på markedet for fotografi.

Witkin Lee. 1979. *The photograph collector's guide*. Martin Secker & Warburg Ltd.

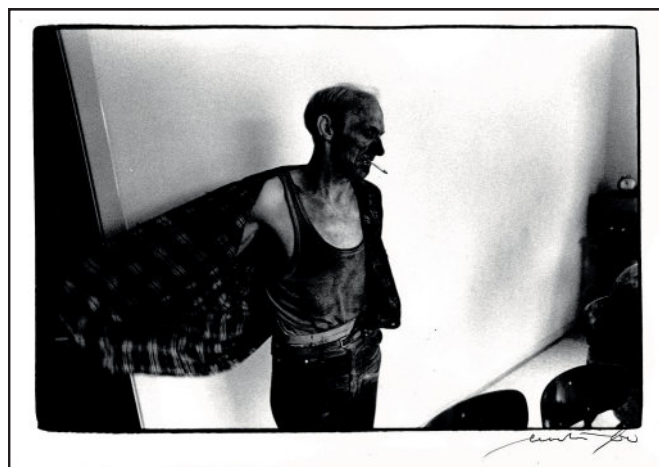
The Association of International Photography Art Dealers. 2013. *On collecting photographs*. Publikationen er på 39 s. og kan downloades fra AIPAD's hjemmeside: www.aipad.com.

Film:

James Crump. 2007. *Black White + Gray: A Portrait of Sam Wagstaff and Robert Mapplethorpe*. Dokumentarfilm om kuratoren og storsamlere Sam Wagstaff.

Ole Christiansen. Truckere.

Morten Bo. Brænder-Kaj.

Et familiebillede med to fotografbrødre

Fundet af Ole Hesager

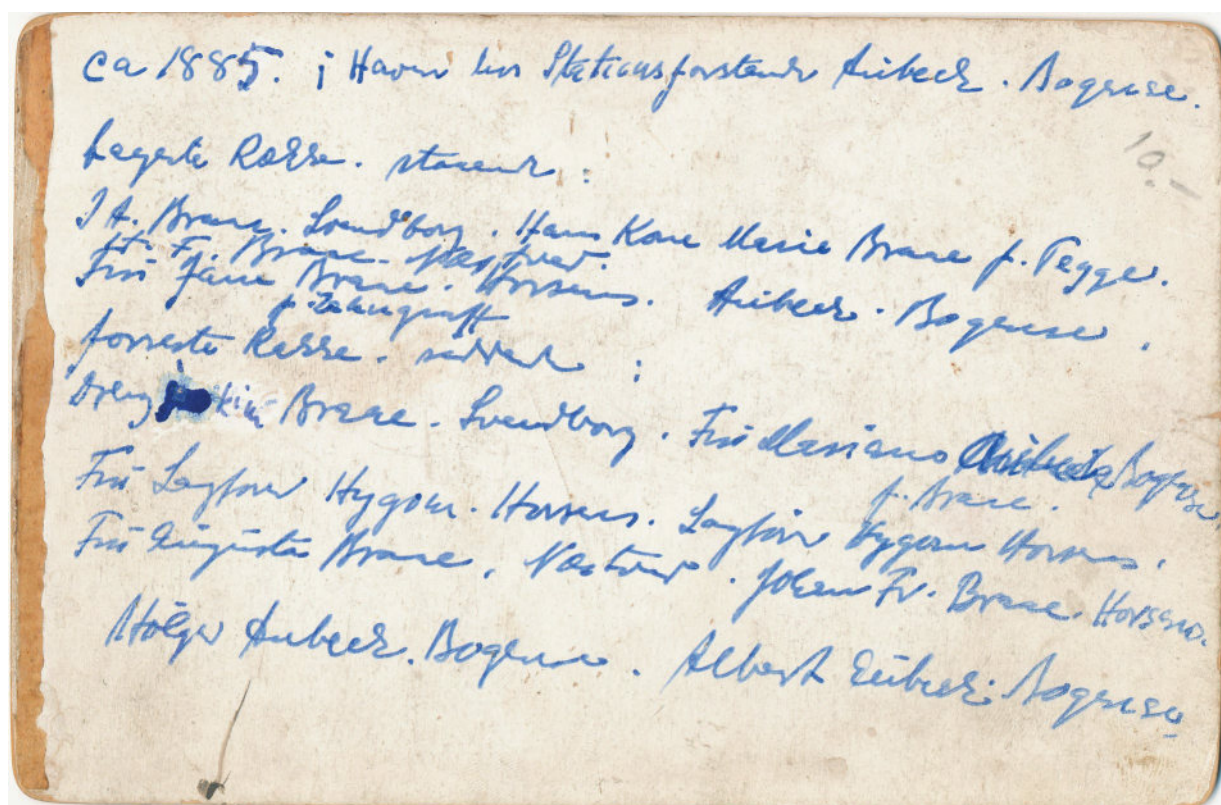
Ole Hesager har erhvervet dette sjove familiebillede. Billedet er af familien Braae og flankeret af de to fotografbrødre Jens Agger og Johan Frederik Braae. Øverst til venstre ses Jens Agger og nederst til højre Johan Frederik.

Ifølge Folketællingen i 1890 er de 2 drenge på billedet 6 og 8 år. Det er derfor Ole Hesagers antagelse at billedet må være optaget lige omkring 1890.

Billedet er optaget i Christian Peter Aubecks have. Aubeck var stationsforstander i Børgense og gift med en søster til brødrene. Midt i billedet ses H. F. Braae – formentlig en bror til de to fotografbrødre. Drengen siddende yderst til venstre er Joakim Braae, søn af Jens Agger Braae.

Jens Agger Braae (1842-1924) drev fotografvirksomhed i Svendborg 1873-1888, senere i Helsingør 1893-1896, endelig i Charlottenlund 1904-1909?).

Johan Frederik Braae (1840-1915) etablerede sig i 1873 som fotograf i Thisted, hvorfra han i 1877 flyttede til Horsens. Her forblev han kun afbrudt af et ni-måneders ophold i Aarhus. I en nekrolog i Dansk fotografisk Tidsskrift nævnes at "Braae var en kultiveret Mand, dygtig Fotograf og afholdt Kollega".

Tekst på billedets bagside:

Ca 1885. i Haven hos Stationsforstander Aubeck, Bogense

Bagerste Række, stående:

J. A. Braae, Svendborg. Hans Kone Marie Braae f. Fegger. H. F. Braae, Næstved. Fru Jane Braae, f. Zehngraft, Horsens. Aubeck, Bogense.

Forreste Række, siddende:

Dreng Joakim Braae, Svendborg. Fru Marianne Aubeck, f. Braae, Bogense. Fru Sagfører Hygum, Horsens. Sagfører Hygum, Horsens. Fru Augusta Braae, Næstved. Johan Fr. Braae, Horsens.

(Børn): Holger Aubeck, Bogense. Albert Aubeck, Bogense.

Visitkortbillede af
J.A. Braae
Gjerritsgade 25
Svendborg

Visitkortbillede af
J.A. Braae
Helsingør

Billedgruppen

Gerhard Ryding

Mødereferater

Torsdag 10. november

Af Lennart Weber

Fascinerede 3D fotoforedrag

Der var igen fuldt hus i mødelokalet på Østerbro i København, da billedgruppen holdt møde 10. november. Informationslysten var stor men Gerhard Ryding mindede folk om, at vi alle burde begrænse os, så der var god plads til aftenens foredrag om 3D-fotografering.

Men da der samtidig var flere nye medlemmer blev alle fremmødte bedt om kort at fortælle hvor deres hovedinteresse lå. Og igen fik vi bekræftet, at billedgruppens medlemmer har et ufatteligt bredt interesseområde. Og samtidig blev der orienteret om flere spændende udstillinger og nye fund. Bl.a. er der fundet en serie hidtil ukendte stereoskopbilleder taget af Jacob Riis i USA. De bliver nu udstillet på museet i Ribe.

I bogcafeen i Fiolstræde kører der i øjeblikket en spændende udstilling med grønlandske fotografier.

Andreas Trier Mørch lancerede på mødet en ny ide, som har været drøftet i foreningens bestyrelse. Tanken er at starte en tradition hvor medlemmer kan udstille små samlinger af fotografier på den årlige generalforsamling og så uddeles der præmier. Ideen fik stor opbakning på billedgruppens møde.

Aftenens foredrag handlede om 3D-fotografering, og Peter gav en meget bred og meget grundig indføring i denne fascinerende billedverden. Samtidig viste han et utal af billeder hvor mødedeltagerne via de uddelte briller fik en solid aha-oplevelse. Selvom stereoskopbillederne er et velkendt samlerområde for mange af billedgruppens medlemmer, så formåede Peter igen at skabe glæ-

de omkring 3D-billeder, og mon ikke der blandt mødedeltagerne var flere, der igen fik lyst til at gennemse deres samlinger for stereoskopbilleder. Peter gav en god orientering om den historiske baggrund fra 1839 og frem til dato. De ældste danske stereoskopbilleder er fra omkring 1860 med Henschel som fotograf. Han viste desuden massevis af eksempler på spændende nutidige 3D-billeder, som får en ekstra dimension når de betragtes gennem de særlige anaglyph-briller.

Torsdag 9. februar

Af Jan Rasmussen og Ole Hesager

24 personer var mødt op, og mødet startede med en runde "siden sidst". I runden fortalte medlemmerne om nye fund. Der var en kort orientering om afviklingen af fotomuseet i Herning.

Lennart Weber fortalte om sit igangværende projekt "Arven 2", der fokuserer på fotograf Elfelts produktion af stereoskopbilleder. Bogen vil fortælle historien om stereoskopbilleder og specielt om Elfelts produktion. Den kommer til at indeholde ca. 500 stereoskopbilleder, heraf flere ikke tidligere offentliggjorte, som man kan nyde med den medfølgende 3D stereobrille. Under sine forberedelser er Lennart endnu en gang dykket ned i protokollerne på det Kongelige Bibliotek. Det drejer sig om 104 protokoller med ca. 17.000 sider, der er blevet scannet. Det er protokoller, der giver mulighed for at komme i dybden med Elfelts produktion og økonomi. Lennart fortalte inspirerende om de mange detaljer han finder om Elfelts forretning. Selvom protokolsamlingen ikke er komplet, viser den at salget af stereoskopbillederne toppede 1900 - 1907. Bogen udkommer september 2017.

Til slut fortalte Lennart om sin netop udkomne bog om fotograf Carl Rathsach (1839-1911) "Da kejseren kom til Hillerød". Lennart har tidligere i 2011 skrevet om Carl Rathsach men havde svært

ved at finde informationer om fotografens liv og fotografvirksomhed. Til gengæld blev udgivelsen af den første bog starten på at nyt materiale begyndte at dukke op. Det viste sig, at fotografens afdøde barnebarn havde samlet materiale, og at oldebørnene også havde passet på materiale der kraftigt udvidede Lennarts viden om fotografen. Det er nu blevet til en stor flot bog om fotograf Rathsach og hans familie. Fotograf Rathsach var lærermester for fotograf Elfelt. Bogen er en overflod af store fotografier, i et flot tryk, fra det tidlige Hillerød.

Mødet sluttede med en lille auktion med fotografier.

Besøg hos en portrætfotograf

Fotograf Aasmul er et gammelt firma i Taastrup, som blev stiftet i 1904 af Christoffer Larsen. Han fotograferede ved dyrskuer og i området mellem Taastrup og Køge, kaldet Hedeboegnen. I 1909 etablerede han sig i et nybyggeri på øverste etage med et dagslys-atelier. Da Christoffer Larsen tidligere havde været en tur i Amerika, må han have syntes, at malede baggrunde var gammeldags, da der faktisk ikke findes sådanne billeder. Han startede med at fotograferer Høje Taastrup Sogneråd i 1904. Dette blev gentaget hvert fjerde år frem til i dag. Kommunens billedgalleri er blevet til kulturhistorie. Inge Åsmul har siden 1970 haft frit slag med at designe disse billeder. Christoffer Larsen fotograferede gadeliv med bygninger og facader, på 18 x 24 cm glasplader, hvoraf nogle findes i firmaet endnu. Senere giftede han sig med en meget yngre fotograf Louise – det kunne tydeligt ses på portrætfotografierne, da de blev betydeligt smukkere. I 1928 solgte de fotograffirmaet og etablerede sig i Helsingør også som fotografer. Den nye fotograf frk. Elna Gottfredsen drev kun forretningen i 4 år. Hun nåede dog at ændre sognerådsbillederne til de dengang karakteristiske ovale billeder.

I 1932 overtog fotograf Margrethe Aasmul firmaet. Hun startede dog som fotograf i Karise i 1928. Margrethe Aasmul, som var min mor, var fortsat egnens familiefotograf mest på atelieret. I 1936 kom min far til og overtog til min mors store glæde alle udefotograferinger. Jeg husker, at han kør-

Møderækken

Torsdag 27. april
Foredrag: Ann Vibeke Knudsen

Torsdag 18. maj
Virksomhedsbesøg: Fotograf Aasmul, Taastrup
Se indbydelse nedenfor.

Mødedatoer for efteråret:
05.10. og 09.11.

te rundt på en knallert med nummerplader. Han var en meget udadvendt person og en glimrende PR-mand. Han var nok skyld i, at vi flyttede fra 2. sals dagslysatelieret (hvor glastaget altid var utæt) ned i stueplan på hovedgaden i en gammel lægebolig.

Min mor fotograferede brudepar og konfirmander på atelieret med et Salon-atelierkamera udført i mahogni med nikkelbeslag. Kameraet kostede 350,00 kr. i 1910. Det er købt hos engrosfirmaet A.D. Goecker, som vi handler hos endnu. Jeg har et helt specielt forhold til dette kamera, som nok især stammer fra, at jeg fra 9-års alderen gemte mig bag en lænestol i atelieret, når min mor fotograferede brudepar. Når min mor gik ud af atelieret for at skifte glasplader (i str. 13x18) i de to kassetter, der kun fandtes, ak – ja, så kyssede brudeparret hinanden. Ret hurtigt fandt min mor ud af, at jeg jo lige så godt kunne komme frem i lyset og rette på brudens slæb, flytte lamper osv. Så var det ”kysseri” forbi.

Min far forlod os i 1951 og emigrerede til Canada og senere til Alaska. Min mor måtte da fremover foretage udefotograferingerne selv, og transporten foregik på cykel med alt udstyret på bagagebæren. I det omfang jeg ikke var i skole, blev jeg en fast medhjælper, både med en ekstra cykel og med at sætte udstyr op og tage det ned. Stativerne var ret tunge, og de store 500 watt pærer var ret sarte i cykeltaskerne. Jeg husker et meget fornemt

brudepar i Karlslunde (hvor vi også var på cykel). Under selve fotograferingen blev jeg gemt i et kosteskab, men døren stod heldigvis på klem, så jeg kunne se, hvad der foregik. Dengang skulle fotografer nærmest ikke ses, og slet ikke deres børn. Den holdning har jeg senere ændret på.

Efter endt handelsuddannelse fik jeg et job, hvor jeg kedede mig skrækkeligt. Min mor var efterhånden en giftplaget 63-årig dame, som havde brug for en afløser, og det blev så mig.

Jeg gik i lære hos min mor i 1963, og efter 4 år tog jeg svendebrev på Teknologisk Institut i København. Det var det sidste hold, inden skolen blev flyttet til Randers. Mens jeg var i lære, blev jeg kommunalpolitiker i 1966 (som landet yngste kvinde). Jeg havde derfor let ved at overbevise kommunalbestyrelsen om i fremtiden at ændre de gammeldags ovale enkeltportrætter, som var sat sammen til en collage.

I 1972 skulle ejendommen Køgevej 52 nedrives, så vi måtte flytte til nye lokaler på samme vej, men i nr. 104. Denne periode var nok den mest aktive tid i mit liv som fotograf. Jeg konkurrerede på livet løs, blev årets fotograf to gange i Dan-

mark og to gange i Skandinavien. Guld-, sølv- og bronzemedaljer er det blevet til, over 50 stk. i Danmark, Skandinavien, Europa og USA. Der blev også tid til Dansk Fotografisk Forening, hvor jeg var i hovedbestyrelsen i 16 år og brugte meget tid på at være kursusleder. Jeg deltog også i organisationen for Nordiske Fotografer, og det dengang europæiske Europhot. I 1979 og 1980 drog jeg til Kuwait og fotograferede kuwaitiske familier på bestilling. Det var lige fra den almindelige borger til den kongelige familie. Det blev et kæmpe eventyr, med masser af omtale – historien blev endda omtalt i amerikanske magasiner.

I året 1967 blev min datter Anne født, som er et glad og positivt menneske, der endte med at gå i lære som fotograf hos mig. I hendes læretid sørgede jeg for at sende hende til forskellige fotografer i udlandet, og her i Danmark hos Rigmor Mydtskov og Borch Jacobsen. Men jeg påtog mig ansvaret for hendes uddannelse med efterfølgende svendebrev. Siden har hun været en meget stor del af firmaet. I 1994 flyttede vi til Kirkevej 6 med studie, laboratorier og privat bolig i en gammel smuk herskabsvilla, med mulighed for udefotograferinger i have og gård.

I 2007 gik vi digitalt. Det var da slut med analog-billeder. Der fik Anne sit gennembrud, og jeg blev bare seniorfotograf. Teknologien har helt taget over, og Anne har udviklet sig til en super dygtig fotograf med stor vægt på børn og familier. Faget er i dag meget anderledes med utrolig mange muligheder, og derfor har jeg svært ved at forlade det fascinerende håndværk, som det jo stadigvæk er.

Kom selv og oplev, hvordan et gammelt firma fungerer i dag.

Vi har kun plads til maks. 25 personer, så indbydelsen er fortrinsvis til medlemmer af billedgruppen.

Tid: Torsdag den 18. maj kl. 19.00

Sted: Fotograf Aasmul, Kirkevej 6, 2630 Taastrup – 3 min. fra Taastrup Station.

Tilmelding: senest torsdag den 11. maj på tlf.: 43990108 eller på mail aasmul@fotograf-aasmul.dk med angivelse af navn og antal

På gensyn
Inge Åsmul

Kirkevej 6, 2630 Taastrup, tlf.: 43990108 www.fotograf-aasmul.dk

Inge Aasmul
1963-

Anneli Aasmul
1985-

Christopher Larsen
1904-1928

Ellen Gottfredsen
1928-1932

Margrethe Aasmul
1932-1971

GRUNDLAGT 1904

Visitkortbillede af
Joh. Fr. Braae
Torvet 2, Horsens

Visitkortbillede af
J.A. Braae
Gjerritsgade 26
Svendborg

Se side 37

Bog & Udstillingsomtale

Svend Erik Jeppesen

Jacob A. Riis. *Light in Dark Places*

Fra d. 21. januar 2017 viser Ribe Kunstmuseum en udstilling om Jacob A. Riis (1849-1914), som i dag er kendt for sit banebrydende fotojournalistiske arbejde, der i tiden omkring år 1900 var med til at belyse og forbedre elendige sociale forhold for tusindvis af mennesker i den hastigt voksende storby New York.

Da Riis i slutningen af 1880'erne begyndte at tage fotografier fra slumkvarterer på New Yorks Lower East Side, kom der pludselig virkelige ansigter på den nød og elendighed, man hidtil kun havde kunnet læse om

På *Jacob A Riis. Light in Dark Places* vil fotografier, foredragstekster, magasiner, breve, dagbogsoptegnelser, bøger samt fotografiske objekter være med til at fortælle historien om Riis' liv og virke.

Bohemian Cigar Makers at Work, 1889-90.

Jacob A. Riis Collection, Museum of the City of New York (90.13.4.150).

*Bandits' Roost, 1887-88.
Jacob A. Riis Collection,
Museum of the City of New York (90.13.4.104)*

*Peddler Who Slept in the Cellar of 11 Ludlow Street, 1892.
Jacob A. Riis Collection
Museum of the City of New York (90.13.4.207).*

Udstillingen vises indtil 14. maj 2017.
Ribe Kunstmuseum, Sct. Nicolaj Gade 10,
6760 Ribe
www.ribekunstmuseum.dk

*I Scrubs, Little Katie, 1891-92. Jacob A. Riis Collection
Museum of the City of New York (90.13.4.132)*

Dennis Hopper – som fotograf

Verden gennem Dennis Hoppers øjne.

Fredag den 3. februar åbnede udstillingen '*Dennis Hopper – som fotograf*' på Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot. Udstillingen viser tæt på 200 af Dennis Hoppers sort-hvid fotografier fra 1960'erne. Fotografierne skildrer et Amerika under social og politisk forandring. Et årti med De Sorte Pantere, pop-art og hippiekultur. En tid med frihed, oprør og modstand. Midt i denne turbulens befandt Hopper sig – og han fotograferede ihærdigt. Hans venner kaldte ham 'turisten', fordi han altid havde et kamera hængende om halsen.

Dennis Hoppers billedverden er befolket af bikere, hippier, skuespillere, musikere og kunstnere – men også anonyme folk på gaden, som har fanget Hoppers blik. Kulissen er Amerika i koncentreret form: endeløse highways, gigantiske billboards og

brede boulevarder. Fotografierne lader os se verden gennem Dennis Hoppers øjne; vi får lov til at møde personerne rundt om ham og tage med på hans rejser.

Dennis Hopper (1936–2010) er bedst kendt som skuespiller og filminstruktør for film som *Apocalypse Now*, *Blue Velvet* og *True Romance*. Hans store gennembrud kom i 1969 med filmen *Easy Rider*, som også var hans debut som instruktør. Filmen fortæller historien om de to antihelte Billy og Wyatt – spillet af Hopper og Peter Fonda – som kører Amerika tyndt på deres motorcykler. Filmen blev symbolet på hippieæraen og blev en verdensomspændende succes.

Dennis Hoppers fotografier kan opleves på **Det Nationalhistoriske Museum** Frederiksborg Slot, 3400 Hillerød. Fra den 3. februar til og med den 14. maj 2017.

Jane Fonda med bue og pil.
© Dennis Hopper.

Andy Warhol med blomst.
© Dennis Hopper.

Medlemsorientering

Møder, foreningsmeddelelser, anvisningssalg og nyheder

Svend Erik Jeppesen

Landsmøde og generalforsamling Lørdag den 22. april 2017 Forsamlingshuset Østergade 33, 5500 Middelfart

Program:

- 10.00 Loppemarked opstilles og udstillerne hænger deres værker op.
- 10.30 Formanden byder velkommen.
- 12.00 Frokost
- 13.00 Generalforsamling.
Herefter anvisningssalg.
Afslutning, hvor alle deltager i oprydningen.

Dagsorden for generalforsamlingen:

- 1. Valg af dirigent.
- 2. Formandens beretning.
Herunder beretning fra redaktionsgruppen.
- 3. Det reviderede regnskab fremlægges.
- 4. Afstemning om indkomne forslag.
- 5. Valg til bestyrelse.
På valg er:
Leif Germann Jensen, Svenn Hugo og Klaus-Eckard Riess.
Alle 3 modtager genvalg.
- 6. Valg af 2 revisorer.
På valg er:
Willy Thomsen og Lars Schönberg-Hemme
- 7. Fastsættelse af kontingent.
- 8. Eventuelt.

Dansk Fotohistorisk Selskab

Regnskab for året 2016

	2016 Budget	2016 Faktisk	2015 Faktisk
Indtægter			
Indbetalt i året	90.000	91.955	60.215
Indbetalt året før		39.575	68.748
Indbetaling vedr. året efter		-44.350	-39.575
Kontingent for året	90.000	87.180	89.388
Renteindtægter	3.000	0	47
Annonceindtægter	6.000	7.600	10.975
Tilskud/Sponsorater	0	0	249
Løssalg af Objektiv	0	239	2.985
Anvisningssalg	16.000	52.469	14.484
Indtægter i alt	115.000	147.488	118.128
Udgifter			
Objektiv	75.000	72.168	78.146
Kontorhold	4.000	10.569	7.954
Best.møder/diæter	5.000	8.539	6.108
Medlemsmøder	24.000	34.735	33.326
Øvrige driftsudgifter	4.000	405	609
Udgifter i alt	112.000	126.416	126.143
Årets resultat	3.000	21.072	-8.015
Egenkapital			
Overført fra forrige år		114.116	122.131
Resultat		21.072	-8.015
Egenkapital ultimo		135.188	114.116
Som forligger således			
Danske Bank/Giro		100.207	74.060
Danske Bank/"Top"-rente		79.331	79.631
I alt indestående		179.538	153.691
Forudbetalt kontingent		-44.350	-39.575
I alt		135.188	114.116

Mødereferater

Torsdag d. 17. november

Af Tune Laug

Få et indblik i kamerareparationer

Aftenens foredragsholder Kenneth Olsen gav os en meget levende og instruktiv fortælling om reparation af fotoudstyr. Kenneth er uddannet elektriker, og hans interesse for mekanik begyndte allerede inden skolealderen: det var spændende at skille ting ad og se, hvad der er inde i. Og som Kenneth i dag udtrykker det: "Det interessante ved reparationer er "puslespillet" -skille det ad og finde frem til, hvordan det virker og skal samles igen."

Kenneth er selvlært - det med at reparere er ved at være sjældent - der er ikke så mange at spørge mere.

Med instruktive billeder og videostimler viste og fortalte Kenneth, hvordan man f.eks. adskiller, renser, smører og samler et Nikon objektiv. Jeg kan anbefale at gå ind på YouTube og søge på "miken062" og se nogle af Kenneths mange instruktive småfilm (oftest uden lyd), f.eks. en otte minutters film, hvor Kenneth reparerer en Leica M6 (se bl.a. Kenneths modificerede fastnøgle).

Vi fik også en række tips til godt værktøj, og nok så vigtigt: hvordan man selv kan modificere hjælpeværktøj, og alternative hjælpemidler som f.eks. rulleskøjtehjul og laboratoriepropper.

Vi fik mange gode råd af Kenneth, bl.a. at huske at tage billeder i løbet af adskillelsen af det, der skal repareres. Og der var god vekselvirkning med tilhørerne som også gav tips.

Aftenen sluttede som sædvanligt med en flot samling skrot.

Lørdag d. 3. december

Af Tune Laug

Årets juleafslutning i DFS er noget særligt og anderledes end de øvrige møder.

Der er rigtig god tid til, at vi kan få snakket sammen på kryds og tværs. Der bliver handlet på det indledende loppemarked, og nogle får aftalt en

reparation eller byttet diverse fotogrej med hinanden.

På det lange bord er de 94 effekter til anvisningssalget stillet op - alt fra en Agfa slipsenål, over alskens kameraer, fototasker og fotolitteratur, poser med ubrugte film til diverse ældre fotografier, heraf 2 daguerreotypier. Der var en fin omsætning - juleanvisningssalget endte med et samlet hammerlag på 23.000 kr. og dermed også et godt tilskud til DFS' arbejde.

Med de frivillige medlemmers indsats og den gode, forventningsfulde og humørfyldte deltagelse fra medlemmerne fik vi et flot arrangement med god stemning fra start til slut.

Torsdag d. 19. januar 2017

Af Tune Laug

Fotograf Vagn-Ebbe Kier indledte sit foredrag med at slå fast, at af alle erhverv er fotograf det allerbedste. Hermed var tonen slået an, og det var dejligt opløftende, at Vagn medbragte optimisme og glæde over fagets mange muligheder og de mange oplevelser, det har givet ham gennem hans 50 år i fotobranchen.

Vagn kom i lære hos fotograf Lennard Nielsen i København i midten af 60'erne, og her var han heldig med at få frie rammer og betaling for udgifter til sine foto-eksperimenter. Og det skulle vise sig, at den uddannelse gav ham rigtig mange muligheder. Muligheder, som han selv var vågen og opsøgende omkring, og parat til at gribe - og udvikle. Vagn blev tidligt modefotograf for Margit Brandt, og han erfarede, at modefotografi giver den største kunstneriske frihed inden for faget. Vagn blev meget opmærksom på lyssætningen og blev dengang kendt som "Mr. Lys." Han var også med til at starte bladet "In" fra Aller. I løbet af foredraget gennemgik Vagn mange af de kameraer og film, han benyttede sig af gennem årene, og kom derved også ind på overgangen fra analoge til digitale kameraer. Det eneste analoge kamera, som Vagn savner i dag, er Hasselblad SWC. Han gik tidligt i forreste række med de digitale muligheder og mødte hos de fleste kolleger i flere år korslagte arme overfor de mange muligheder med digital teknik. Til gengæld fik han som foregangsmand flere spændende jobs i ind- og udland og var bl.a. med til at udvikle digital lyssætning i samarbejde med firmaet Martin i Århus.

I løbet af foredraget trak Vagn en interessant linje helt tilbage til Daguerre - på to fronter: tolerance og foto-arv. På Daguerres tid var tolerancen plus minus 1/2 blænde; helt op til 1960'erne +- 1 blænde og med dagens digitale udstyr op til ca. 12 blænder. I forhold til arven efter Daguerre var det i de fleste lande kunstnere, som introducerede fotografien, med dertil hørende følger; men i Danmark var det fysikeren H.C. Ørsted- og med Vagns ord: "det fysiske efterslæb mærker vi endnu!"

Vagn-Ebbe Kier causerede på en spændende og medrivende måde om fotografiens udvikling, og der var god respons fra publikum. En fin aften afsluttedes med en fin samling skrot.

Lørdag 4. februar Middelfart

Af Leif Johansen

Det traditionelle vintermøde i Middelfart blev denne gang velsignet af et problemfrit fore. Alligevel var fremmødet ikke stort. Der var ca. 26 medlemmer til stede, og loppemarkedet omfattede kun få udbydere ud over dublet-tilbuddene fra Herning. Der blev vist en mindre samling af Minnox 35 kameraer samt disses fætre og kusiner i

Europa og Fjernøsten, ledsaget af Leif Johansens kommentarer.

Efter frokosten holdt Niels Resdahl sit spændende foredrag om Mamiya, de mange bajonetter med det store antal guldkontakter suppleret med spørgsmål fra tilhørerne. Kvitteringen var et stort bifald. Referat af et tilsvarende foredrag i København kan læses i sidste nummer af "Objektiv".

Der afsluttedes med skrotsalg - SKROT under stor jubel og moro.

Torsdag 16. februar

Af Tune Laug

I aftenens foredrag fortalte Klaus-Eckard Riess historien om tilblivelsen og produktionen af det østtyske folkekamera "WERRA". Et meget stilrent kamera med sit eget helt specielle design, et kamera som er let at huske blandt de mange forskellige kameraer som har skiftet hænder i DFS.

WERRA-kameraet blev lanceret som en følge af befolkningens store utilfredshed med forholdene i DDR. En utilfredshed der den 17. juni 1953 kulminerede med den store arbejderopstand, som blev slået ned med hård hånd med indsats af bl.a. russiske kampvogne. Lederne i DDR var bekymret over opstanden og fik den idé at der måtte flere forbrugsgoder ud til folket. En af løsningerne var et "folkekamera", og det blev så overdraget til Carl Zeiss Jena at producere et sådant kamera til max. 100 Mark netto fra fabrik. Højskolen for industrielt design i Weimar sagde god for designet: "kameraet med det nye ansigt". Et år senere blev produktionen flyttet til Eisfeld ved floden Werra i Thüringen.

Klaus-Eckard gennemgik kapløbet mellem øst og vest om at få fat i produktionsmateriel og know-how i årene efter 2. verdenskrig. Noget af en udfordring for bl.a. den tilbageværende tyske kameraproduktion. Produktionen af WERRA kameraer fortsatte i mange år, - Klaus gennemgik model 1 - 4, med og uden afstandsmåler og belysningsmåler, og model 5 med koblet belysningsmåler, afstandsmåler og udskiftelig optik. En prototype af et WERRAflex fra 1960 kan ses på Optisk Museum i Jena.

Aftenen sluttede med en fin omgang "skrotsalg" med bl.a. flere WERRA kameraer.

Fotohistorisk Museum og H.K.H. Prins Henrik

Hvad har de to ting med hinanden at gøre?

Af Alex Steinbach

Fotohistorisk Museum fik en invitation til at lave en udstilling på Koldinghus, samtidig med at H.K.H. Prins Henrik havde en udstilling med sin store samling af orientalsk jade kunst.

Koldinghus ville prøve at inddrage private samle-re til at udstille deres samlinger på museet, så man kom tættere på hele den gruppe af borgere, som ellers ikke havde mulighed for at udstille sådan et sted. Koldinghus havde henvendt sig til Sydjysk Samlerforening for at høre, om der var interesse for sådan et samarbejde.

Til udstillingen valgte Koldinghus ni forskellige samlinger til at udstille to måneder af gangen med tre udstillere hver gang. Et spændende projekt, som man ikke kunne sige nej til. Efter nogle møder med den museumsinspektør, som havde ansvaret for projektet, kunne jeg gå i gang med at

finde ud af, hvad der skulle med, og det blev til et bredt udsnit af de ting, som fotomuseet har.

Som det fremgår af billedet, var der på forhånd opstillet 14 kasser i forskellige størrelser uden nogen form for hylder. Det viste sig at være en kæmpe udfordring og stort set umuligt at udnytte rigtigt, men med hjælp af adskillige gamle mun-kesten og glashylder gik det dog nogenlunde.

Min udstilling kunne ses fra den 22. januar til den 22. marts i Koldinghus' normale åbningstid.

Opfølgning af Gerhard Rydings artikel "Billeder fra Ingolf-ekspeditionerne 1895 og 1896" i Objektiv nr. 149.

Vort medlem Egon Andersen har oplyst følgende om Dr. Thulstrup, der ses i øverste række på billedet side 9: Dr. William Thulstrup var praktiserende læge i København 1898 – 1903, og i samme periode formand for Københavns Fotografiske Amatørklub (KFAK).

Endvidere kan det nævnes, at Thulstrup i forbindelse med en operation, som han foretog under sit ophold i Grønland, pådrog han sig en kronisk infektionssygdom, som langsomt svækkede hans helbred og til sidst tvang ham ud af lægegerningen. Han slog sig derefter på journalistikken og var 1908 til sin død i 1921 chefredaktør for det betydningsfulde reportageprægede ugeblad "Illustreret Tidende". I 1912 købte han også bladet. Til trods for Thulstrups formodede interesse for fotografering, foreligger der gennem årene kun et enkelt fotografi fra hans hånd i Illustreret Tidende.

Webers Forlag

FORLAGET LENNART WEBER
FUGLEFÆNGERVEJ 8 DK -
3400 HILLERØD
TLE: 48 26 98 54
MOBIL: 40 10 38 98
lennart.weber@outlook.com
www.weberforlag.dk
CVR: 33901178
BANK: AL-BANK
KONTONR.: 5358-0326011

PRESSEMEDDELELSE

Februar 2017

Da kejseren kom til Hillerød – ny stor fotobog

"Da kejseren kom til Hillerød" handler om fotograf Carl Rathschachs fantastiske historie og hans betydning for vores opfattelse af Hillerøds kulturhistorie. Det er en spændende familiehistorie, men samtidig giver hans mange hundrede fotografier et godt indblik i livet i Hillerød for godt 100 år siden.

Carl Rathschach (1839-1911) kom til Hillerød få år efter branden på Frederiksborg Slot i 1859, som medførte store forandringer. Byen mistede sin status som kongeby, men genopførelsen af slottet blev samtidig en igangsætter for mange lokale virksomheder. Carl Rathschach var i 30 år bestyrelsesmedlem i Hillerød Industri- og Håndværkerforening hvor han i perioder også var formand. Han var fotograf for bl.a. kongehuset og Frederiksborgmuseet, og det bidrog til øgenavnet "kejseren".

Bogen bringer et utal af hidtil ukendte detaljer og fotografier fra Carl Rathschachs liv og virke i Hillerød gennem godt 45 år. Carl Rathschach drev forretning i ejendommen Slotsgade 41, der er opført 1862, og hvor der i næsten 100 var fotoforretning. Carl Rathschach fotograferede borgere, gademiljøer, virksomheder, konger og kejsere.

Bogens materialet bygger især på den spændende historiske skat som blev fundet gemt i en gammel hekasse. Den var fyldt med hundrevis af hidtil ukendte fotografier, fine stregetegninger, dokumenter og en gammel slægtsbog. I den kan man se, at Rathschach familien kan føre slægten tilbage til en borgmester i Varde i år 1500, videre over Carl Rathschachs fædreslægt til Nordsjælland.

Fotobogen er på 288 sider i stort format og med tæt ved 400 illustrationer. Bogen, der er støttet af Hillerød Industri- og Håndværkerforening, udkommer 1. marts 2017 og den vejledende udsalgspris er 299,95 kr.

Yderligere informationer fås hos Lennart Weber på 40103898 eller lennart.weber@outlook.com

Donationer

Afdøde DFS-medlem Poul Fischer Nilsson testamenterede i 2016 sin samling af fotografika til Dansk Fotohistorisk Selskab.

Samlingen, der nu er blevet solgt på vore anvisnings- og skrotsalg, indbragte 38.994 kr. til selskabet.

Tidligere DFS-medlem Max Perl har i 2016 skænket en del af sin kamerasamling til Dansk Fotohistorisk Selskab.

Disse kameraer forventes at blive solgt på anvisnings- og skrotsalg i løbet af 2017.

Analog Gruppe

Vi er en gruppe af medlemmer i Dansk Fotohistorisk Selskab, som vil arbejde for bevarelse af det klassiske fotohåndværk. Derfor har vi taget initiativ til dannelse af "Analog Gruppe". Gruppens formål er at støtte opretholdelsen af analogt fotografisk håndværk ved optagelsen såvel som i mørkekammeret.

Gruppen samles den første torsdag i månederne september, oktober og november 2017, og igen den første torsdag i januar, februar og marts 2018 i et af medlemmernes lokaler, alle gange kl. 19.00.

Her udveksles interesser og erfaringer, og gruppens videre aktiviteter fastlægges.

For mødested og nærmere oplysninger kontakt Alex Steinbach på tlf. 4078 8503 eller mail: fotohistoriskmuseum@gmail.com.

Nye medlemmer

Thomas Grochalski, Chr. Winthers Vej 101
4700 Næstved

Poul E. Faarvang, Edv. Falcks Gade 3, 3.tv.
1569 København V

Peter Helger, 21 RUE FRESEZ
L-1542 Luxembourg

Lars Holte, Birkehaven 109
2980 Kokkedal

Ingeborg Philipsen, Trekronergade 135
2500 Valby

Mie Schmidt Lorenzen, Retortvej 58, 2.tv.
2500 Valby

Flemming Keith Karlsen, Østre Allé 19
4800 Nykøbing Falster

Hermed indbydes medlemmerne af Dansk Fotohistorisk Selskab til en

venskabelig kappestrid

om hvem der kan lave den flotteste, sjoveste eller mest interessante ophængning af gamle (eller måske nye) fotografier på den kommende generalforsamling i Middelfart den 22 april 2017.

Tanken er, at disse monteres på et stykke karton på max. størrelse A1 dvs. 60 x 82 cm. og viser en bestemt egn, fotograf, epoke, teknik, genstand eller begivenhed – det være sig transport, militær, bryllupper – eller hvad som helst, blot de indeholder et fælles tema.

Hensigten er at skabe mere festivitas omkring vores årlige landsmøde og forhåbentligt også til en god sludder om både dette eller hint med afsæt i ophængningerne. I løbet af dagen stemmer de fremmødte om hvem der er vinderen, hvor præmien ikke udgøres af uselt mammon, men kunne være en nærmere omtale af samleren og vedkomnes særlige interesser i det næste nummer af Objektiv.

Bestyrelsen

Anvisningssalget

København
3. december 2017

Anvisningssalgslisten til lørdag, d. 03.12.16 i København

Anvisningssalgsfaktorerne sælges som besat, og Dansk Fotohistorisk Selskab påtager sig intet ansvar for eventuelle fejl og mangler og den anførte tilstandsbetegnelse. Køber og sælger erklærer hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes kontant på stedet med såvel køber som sælger. Kredit gives kun til medlemmer, der ikke er til stede ved anvisningssalget. Ved kommissionskøb vil effekterne blive sendt pr. postoprævnin. Den, der afgiver bud for tredemand hæfter for budet. Medlemmer kan indsende bud pr. telefon, e-mail eller brev til anvisningssalgslederen: Leif Germann Jensen, Stationsvej 22, 2640 Hedehusene
tlf. 30 61 71 45 e-mail: leif.gj@gmail.dk

Kommissionsbud modtages senest 2 døgn før anvisningssalget.

Nr.	Beskrivelse	Limit	H.slag
1	Gammel teaterkikkert (perlemor)	40	
2	Ochsner: "Fotografier i og fra Danmark indtil år 1900" (bind. 1 & 2)	70	
3	"Danske fotografier før og nu" + "Dansk fotografisk tidsskrift" (1979, nr.2)	20	
4	"Odense i fotografiets barndom" + "Arbejderliv i Aalborg, - en billedbog"	40	
5	Leif Hammelev: "1864" (med 3D-illustrationer)	110	
6	Per Thornit: "1864, - den danske soldat i samtidige fotografier"	60	
7	Colin Ford: "A hundred years ago" + "Fotografiet under 100 år"	20	
8	Thurman & David: "The Magic Lantern. How Movies Got to Move"	50	
9	"Old London" + "Nineteenth-Century Photography in Philadelphia"	10	
10	"Livet i ett svunnet Stockholm" + Erik Nørgaard: "Da bedstefar så dobbelt"	70	
11	Yashica Samurai x3.0	50	
12	Nikon Coolpix P510 (uden hukommelseskort og ladeaggregat)	110	
13	Kodak EasyShare Z915 (uden hukommelseskort)	20	
14	Olympus XA (sort), med A11 flash	50	
15	Olympus XA2 (rød), med A11 flash	130	
16	FED-2 (rød og sort), m. sort Jupiter-8, f.2/50	160	
17	FED-3, m. Jupiter-8, f.2/50	100	
18	Gylden Leica Luftwaffe med f.3,5/50 (russisk forfaskning), med BT	750	
19	Retina 1a, m. Xenar 3,5/50 og sportsseger + Retina-bog	50	
20	Voigtlander Vito B, m. Color-Skopar f.3,5/50 + Voigtlander afstandsmåler	80	
21	Voigtlander Bessa T, m. Leitz Summaron f.3,5/3,5cm.	1300	
22	Voigtlander Vito II, m. Color-Skopar f.3,5/50	50	
23	Kodak Junior 620 (art-deco), m. Kodak-Anastigmat f.7,7/10,5cm.	30	
24	Zeiss Ikon Nettar (515/2), m. Novar-Anastigmat f.4,5/10,5cm. og Prontor-S	30	
25	Zeiss Ikon Super Nettel II, m. Tessar f.2,8/5cm.	1250	
26	Zeiss Ikon Contaflex TLR, m. Sonnar f.2/50 (fungerer, men meget mishandlet)	4000	
27	Abring: "Von Daguerre bis Heute" bind I - IV	320	
28	Kodak Junior I	20	
29	No.2-C Folding Autographic Brownie, med org. æske og griffel	40	
30	Magazine Ciné-Kodak (16mm. movie camera)	50	
31	Tamron SP f.8/500mm (spejtele med Pentax-adapter)	120	
32	Canon Macro lens FD 50mm, 1:3,5 SSC	150	
33	Canon 100mm, 1:2,8 SSC	100	
34	Canon lens FD 50mm, 1:1,8	20	
35	Goko family 110 format system projector, i ny æske	*	
36	Ilford askébæger (glas), diameter: 18cm.	60	
37	Kiev 88 TTL, m. meget tilbehør: Magasiner, objektiver, søgere m.m. i alukuffert	1000 1600	
38	Pentagon six TL, m. tilbehør: Søgere, objektiver, bl.a. 500mm. Meyer Orestegor	500 1150	
39	Linhof teknisk kamera, m. Tomino 4,5/75mm, Companon 2,8/50mm og Companon S 5,6/100mm	700	
40	Hasselblad A16 magasin + 2 stk. planfilmmagasiner + cutter	280	
41	Hasselblad filter + 4 stk Proxar + 21mm mellemring + 55 mm mellemring	110	
42	Canon F1, m. Speedfinder og FD 4,0/100mm macro objektiv	550	
43	Canon FD 4,0/28-85mm Zoom objektiv	50	
44	Canon FD 1,8/50mm med extension tube, macro life site adapter og FD 15	50	
45	Canon FD 2,8/28mm og 2,8/100mm	110	
46	Nikon mellemring PN 11	60	
47	2 stk. Hasselblad ELM, uden batteri, 1 stk. defekt	400	
48	2 stk Bownes Prolight 60 med Wafer 40x100 Softbox	400	

Anvisningssalgslisten til lørdag, d. 03.12.16 i København

Anvisningssalgsfaktorerne sælges som besat, og Dansk Fotohistorisk Selskab påtager sig intet ansvar for eventuelle fejl og mangler og den anførte tilstandsbetegnelse. Køber og sælger erklærer hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes kontant på stedet med såvel køber som sælger. Kredit gives kun til medlemmer, der ikke er til stede ved anvisningssalget. Ved kommissionskøb vil effekterne blive sendt pr. postoprævnin. Den, der afgiver bud for tredemand hæfter for budet. Medlemmer kan indsende bud pr. telefon eller skriftligt til anvisningssalgslederen: Leif Germann Jensen, Stationsvej 22, 2640 Hedehusene
tlf. 30 61 71 45 e-mail: leif.gj@gmail.dk

Kommissionsbud modtages senest 2 døgn før anvisningssalget.

Nr.	Beskrivelse	Limit	H.slag
49	Helt ny Canon EXPLORER PACK taske i original æske, størrelse inde: 23x16,5x13cm	50	
50	2 stk. Lowepro tasker, Elite AW og Nova Mini	80	
51	Stor professionel taske fra Fotima. Har plads til 1 kamerahus og 4-6 objektiver.	50	
52	3 stk. Tasker fra CULLMANN, SONY og TREND COMMUNICATIONS	30	
53	2 stk. Tasker fra HAKUBA og DOMKE	120	
54	FED-2 (uden objektiv)	60	
55	Lidt Leitz lasele: Dæksler, filtre, SBOOI 5cm-søger, tomt etui til Vidom-søger	300	
56	Leica Ilif (Nr.697xxx), med Summarit f.2/5cm. (Nr. 912xxx) og BT	2100	
57	Leitz Summarit f.1,5/5cm. (Nr.1529xxx)	1700	
58	Leica lc (Nr.520xxx), med Elmar f.3,5/3,5cm. (Nr.377xxx) og BT	2500	
59	Leitz Elmar f.4/9cm. (Nr. 1039xxx) i læderetui	350	
60	Ermenann Miniature Klapp, 4,5 x 9cm., med Emotar f.4,5/7,5cm. Lukker defekt!	650	
61	Zeiss Ikon Tropen Sonnet, 6,5 x 9cm., med Tessar f.4,5/12cm. og Compur	1400	
62	Canon PowerShot SX120 IS (uden hukommelseskort)	50	
63	Fuji Finepix S1800, (12 megapixels, 18x optical zoom)	60	
64	Pose med ubrugte "120-film" (mest Kodak)	70	
65	Pose med ubrugte 35mm film (Kodak)	70	
66	Pose med ubrugte 35mm film (Ilford)	80	
67	Retina 1la (type 016), m. Heligon 2/50 og BT (tilbehørssko mangler)	50	
68	Nikon Coolpix 5200, i org. emballage med tilbehør (uden hukommelseskort)	30	
69	Olympus Camedia C-40 Zoom, i org. emballage med alt tilbehør.	20	
70	Olympus XA, med Flash A11 og taske. (OK, men uden batterier)	100	
71	Leica CL, m. Summicron-C f.2/40 og Elmar-C f.4/90 og taske. (uden batteri)	2600	
72	Defekt Komaflex-S, m. Prominar 2,8/65 + 2 forsatsobjektiver. (Til gør-det-selv manden)	180	
73	"Leica Instructions for Standard, 11la & 250" samt "Das Contax-Buch"	30	
74	Kodak EasyShare P880 (digital), (OK, uden ladeaggregat og hukommelseskort)	20	
75	Leica-Meter MC med booster-celle	400	
76	Leica sportsseger RASAL	300 +	
77	Leitz Hektor 4,5/13,5cm. (mangler tubus)	160	
78	Leica selvudløser APDOO	250 +	
79	2 daguerreotypier: Ung kvinde, ældre kvinde	600 600	
80	En samling fotobøger	10	
81	En samling fotobøger	25	
82	En samling fotobøger	25	
83	2 stk. Leitz ELIDIA i originale æsker	40	
84	Pose med div. Leica, bl.a. defekt Leicameter	50	
85	Leitz BELUN copystand	30	
86	Pose m. div. Leica, bl.a. kassette i bakelitæske	40	
87	Æske m. 4 Leica filtre	50	
88	Leitz polfilter (13359)	50	
89	Album m. danske visitkort, bl.a. Zar Alexander og Prinsesse Dagmar	450	
90	Peak Stand Microscope 100x	100	
91	Agfa slipsenål	25	
92	Agfa-Gevaert lommekniv	75	
93	Liesegang Antiskop Typ 504 (til projektion af papirbilleder)	10	
94	Schneider-Kreuznach Symmar 1.5/6,2/10 1:12/370 (convertible lens)	220	
95			
96			

Dansk Fotohistorisk Selskab hjælper gerne med råd og vejledning ved evt. afvikling af et afdødt medlems samling af fotografika.

Loppemarked på Danmarks Fotomuseum

Lørdag den 29. april 2017 afholder Danmarks Fotomuseum et loppemarked i tidsrummet kl. 12.00 – 16.00.

Fra fotomuseets mange gemmer sælges der blandt andet: filmautomater, kameraer, salon-kameraer, gl. atelier-lamper, store fotografier i rammer, daguerreotypier, guldrammer, gl. pladespillere, filmoptagere, filmfremvisere, fotografier, moderne fotokunst, fotobøger og meget andet som er dukket op under oprydningen på museet.

www.fotomuseum.dk

BEMÆRK!
Bestyrelsen og redaktionen har fået nye mail-adresser.

Resultat af anvisningssalget 03.12.16 i København

Regnskab:
Benefice-lots
nr.11-26, nr.54-66 og nr.73-74: 17.600,00kr.
Til DFS: 17.600kr. + 12,5%: 19.800,00kr.

Hammerslag øvrige lots 12.500,00kr.
Heraf 25% til DFS: 3.125,00kr.

Hammerslag i alt: 30.100,00kr.

I alt til DFS: 22.925,00kr.

4. december 2016
Leif Germann Jensen

LYBACK FOTO

GODTHÅBSVEJ 35

2000 Fr.berg tlf: 3583 0097

LYBAEK FOTO@GMAIL.COM

NJAL FOTO

Njalsgade 22. Tlf.: 3254-5590

www.njalfoto.dk

Goecker for shooters

www.goecker.dk

Butik i København: Hejrevej 37 - 2400 København NV

Butik i Aarhus: Sindalsvej 37 - 8240 Risskov

Tlf: 3582 1100

Anvisningssalgsslisten til lørdag, d. 22.04.17 i Middelfart

Anvisningssalgseffekterne sælges som beset, og Dansk Fotohistorisk Selskab påtager sig intet ansvar for eventuelle fejl og mangler og den anførte tilstandsbetegnelse. Køber og sælger erlægger hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes kontant på stedet med såvel køber som sælger. Kredit gives kun til medlemmer, der ikke er til stede ved anvisningssalget. Ved kommissionskøb vil effekterne blive sendt pr. postoprævning. Den, der afgiver bud for trediemand hæfter for budet. Medlemmer kan indsende bud pr. telefon, e-mail eller brev til anvisningssalgslederen: **Leif Germann Jensen, Stationsvej 22, 2640 Hedehusene**

tlf. 30 61 71 45 - e-mail: leif.gj@mail.dk

Kommissionsbud modtages senest 2 døgn før anvisningssalget.

Nr.	Beskrivelse	Limit	H.slag
1	Mamiya C3, Sekor 2,8/80 mm		
2	Rejsekamera, 10x15 cm, 5,5/165 mm		
3	Panoramakamera, FT-2, taske		
4	Pladekamera, 8x10,5 cm		
5	Pladekamera (trope ?), 9x12 cm, 4,8/135 mm		
6	Plaubel Roll-Op, 4,5x6 cm, 2,8/7,5 cm		
7	Zeiss, Distagon 4/50 mm, chrom, flot og virker		
8	Leica MDa, nr. 1360xxx, defekt		
9	Mercury II, model CX, 18x24 mm, 2,7/35 mm		
10	Le Taxiphote, stereobetrakter		
11	Mono-Graphoscop, billedbetrakter, flot		
12	Trækamera ca. 12x19 cm, Steinheil, Aplanat 14 lin.		
13	Stereo-betrakter		
14	Stereo-kamera, 9x12 cm		
15	Ernst Leitz, Hektor 4,5/13,5 cm		
16	Curt Bentzin, Goerlitz, pladekamera, 8,5x11,5 cm u/optik		
17	Yashica C og Yashica 635, Yashikor 3,5/80 mm		
18	Rolleiflex MX-EVS, nr. 1713xxx, Xenar 3,5/75 mm, taske		
19	Leica III c, nr. 365xxx		
20	Leica III a, nr. 340xxx, Elmar 3,5/5 cm		
21	Ernemann, Heag VI, 9x12 cm pladekamera, Tessar 4,5/15 cm		
22	Mamiya C220, Sekor S 2,8/80 mm		
23	Hasselblad PME søger m/lysmåler (virker) og Hasselblad bælg		
24	Ernst Leitz, Hektor 2,5/12,5 cm		
25	Ferrotypi, 20x25,5 cm, håndkoloreret kvindeportræt		
26	Minox A		
27	10 stk. Elfelt-fotografier		
28	Nellerød stereo-kamera, J.P.A. nr. 165, 10x16 cm	5000	
29	Nellerød stereo-kamera, J.P.A. nr. 282, 11x17 cm, Anastigmat 7,7/130 mm	3000	
30	Nellerød 9x12cm pladekamera, JPA nr.256, Suter Lens no.1, 6 kassetter, stikblænder. Se „Objektiv“ nr.66.	20000	
31	Zeiss Ikonflex Ia, med Opton Tessar f:3,5/76, org. æske, læderetui og brugsanv.		
32	ZENIT 3M, med Industar-50 f:3,5/50, org. æske, læderetui og brugsanv.		
33	Minolta-16, med Rokkor f:3,5/25		
34	Linhof Profi Kugelkopf II, i org. æske		
35	Nikon FSB-U1 Digital Bracket Adapter (mangler helt sikkert i din samling)		
36	Akarelle, med Xenagon 3,5/35 + Xenon 2/50 + Tele-Xenar 3,5/90 + org. æske		
37	Nikon UBK Universal Bracket		
38	Nikkormat FTN (sort), med Nikkor f:2/35		
39	Nikon Micro Nikkor f:2,8/55 (afstandsindstilling går meget stramt)		
40	Kenko Lens Adapter for Hasselblad lens to Nikon body.		
41	Nikkormat FT2 (krom) (uden objektiv)		
42	Asahi Pentax ES II, med SMC Takumar f:1,4/50 + manual og Pentax filtre		
43	Zeiss Ikon Box-Tengor (56/2), med Goerz Frontar F.9/105		
44	Leitz Prado 500, m. Colorplan 2,5/90 + Hektor 2,5/100 + Hektor 2,5/120 + div.		
45	MPP MICRO-PRESS 4x5 camera, med Schneider-Kreuznach Xenar 4,7/135		
46	Kodak Vollenda 620, med Anastigmat 4,5/10,5cm og Compur		
47	Schneider-Kreuznach Xenar 4,5/135 (til storformat?)		
48	Voigtlander Bessamatic, med Color-Skopar f:2,8/50		

Anvisningssalgsslisten til lørdag, d. 22.04.17 i Middelfart

Anvisningssalgseffekterne sælges som beset, og Dansk Fotohistorisk Selskab påtager sig intet ansvar for eventuelle fejl og mangler og den anførte tilstandsbetegnelse. Køber og sælger erlægger hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes kontant på stedet med såvel køber som sælger. Kredit gives kun til medlemmer, der ikke er til stede ved anvisningssalget. Ved kommissionskøb vil effekterne blive sendt pr. postoprævning. Den, der afgiver bud for trediemand hæfter for budet. Medlemmer kan indsende bud pr. telefon eller skriftligt til til anvisningssalgslederen: **Leif Germann Jensen, Stationsvej 22, 2640 Hedehusene**

tlf. 30 61 71 45 - e-mail: leif.gj@mail.dk

Kommissionsbud modtages senest 2 døgn før anvisningssalget.

Nr.	Beskrivelse	Limit	H.slag
49	Voigtländer Bessa (6x9), med Voigtar f:7,7/10,5cm.		
50	Voigtländer Vito II, med Color-Skopar f:3,5/50		
51	Voigtländer Vito BL, med Color-Skopar f:3,5/50		
52	Voigtländer Vitomatic Ia, med Color-Skopar f:2,8/50		
53	Voigtländer Bessamatic, med Color-Skopar f:2,8/50		
54	"PHOTOSNIPIER 12" udstyr, med Zenit 12S, Tair 4,5/500, Helios 2/58, kuffert og m.m.		
55	Hugo Mathiessen bøger		
56	Zeiss Ikon Contessa LK m. Tessar 2,8/50, lysmåler ok, m. Ikoblitz 5		
57	Mørkekammerpose		
58	Spejlele 3M-5A 8/500 USSR, med eftermonteret Nikon-bajonet, inkl. filtersæt		
59	Contaflex Super m. B-taske, lukker ??		
60	Leitz mikroskoptilbehør for mikofoto m.m.		
61	Bolex C8		
62	Ricoh XR6, med 3 stk. objektiver m.v.		
63	Canon: Eos Rebel S, Eos 500, Eos 500 N. Alle med original zoomoptik		
64	Bushnell kikkert 7x50 i etui, - fin		
65	BronicaETR (4,5x6), m. Zenzanon 2,8/75 samt prisme- og skaktsøger (lukker ?)		
66	Digital nostalgi: Sony Mavica MVC FD91 komplet		
67	Nikon FG, med 2 optiker (ej originale)		
68	Kasse med objektiver til diverse kameraer (ca. 15 kg)		
69	Wild mikroskopkamera med lukker og filmkassette		
70	Zeiss Ikon Ikonta 522/24, med Novar-Anastigmat 3,5/45 og Prontor-SV (lukker sløv)		
71	Voigtländer VITO Automatic, med Lanthar 2,8/50 og Prontor-Lux lukker		
72	Zeiss Ikon Contessa 533/24, med Tessar 2,8/50 og Prontor SLK Spezial lukker.		
73	Kodak Brownie 127 Camera		
74	Konica EE-Matic, med Hexanon 2,8/40 og Seiko-LA lukker		
75	Zeiss Ikon Nettar 517/16, med Novar-Anastigmat 4,5/75 og Vario lukker		
76	Konica Auto-Reflex, med Hexanon 1,8/52	250	
77	Stereo-betragter i træ		
78	Panoramakamera, Kodak No. 4, model B		
79	Messingoptik, Lerebours et Secretan, á Paris		
80	2 stk. fotograf-figurer		
81	2 stk. daguerreotypier 1/8 plade, kvindeportræt		
82	Mamiya-Sekor SUPER, 4,5/180 mm til 2 øjet, flot og virker		
83	Schneider-Kreuznach, PA-Curtagon 4/35mm (Exakta)		
84	Carl Zeiss Jena, Tessar 4,5/36 cm		
85	Gruppebillede af børn. Antagelig forstørrelse af daguerreotypi udført af Budtz-Müller i ca. 1885		
86	Pladekamera, 12x16 cm, Goerz Anastigmat 7,7/180 mm		
87	Fangel stereoskop		
88			
89			
90			
91			
92			
93			
94			
95			
96			

Bestyrelse & Redaktion

Bestyrelse

Formand

Svenn Hugo
Orebyvej 27, Rørbæk
4990 Sakskøbing.
Tlf.: 5470 5595
vildmanden@email.dk

Næstformand

Andreas Trier Mørch
Rigensgade 5, 1th.
1316 København K
Tlf.: 3314 1408
andreastriermorch@gmail.com

Sekretær

Tune Laug
Vanløse Allé 80
2720 Vanløse
tlf.6199 2715
laugnell@gmail.com

Kasserer:

Jesper Bruus Pedersen
Overgaden oven Vandet 82, 1.tv
1415 København K.
Tlf.: 2172 4202
jesperbruus@gmail.com

Anvisningssalgsleder

Leif Germann Jensen
Stationsvej 22
2640 Hedehusene
Tlf.: 3061 7145
leif.gj@mail.dk

Web-master &

møder vest for Storebælt

Leif Johansen
H.C. Andersens Vej 7
6100 Haderslev
Tlf.: 7452 6038
leif@dagnyleif-johansen.dk

Bestyrelsesmedlem

Klaus-Eckard Riess
Opnæsgård 53, 2.tv
2970 Hørsholm
Tlf.: 4586 6810
riess@mail.tele.dk

Redaktion

Artikler

Klaus-Eckard Riess (Ansv.)
Opnæsgård 53, 2.tv
2970 Hørsholm
Tlf.: 4586 6810
riess@mail.tele.dk

Medlemsorientering mm

Svend Erik Jeppesen
Skovvej 17
2950 Vedbæk
Tlf.: 6150 2124
sej2950@gmail.com

Layout

Niels-Ove Rolighed
Peder Munks Vej 81
9300 Sæby
Tlf.: 2278 0344
nor@kanok.dk

Møder i København & Middelfart

København

Den 3. torsdag i månederne september-marts kl. 19:30.
Østerbrohuset, Århusgade 103, 2100 København Ø.

Middelfart

Møder i april, september/oktober og januar/februar.
Østergades Forsamlingshus, Østergade 33, 5500 Middelfart.

Medlemsskab

Anvisningssalg

afholdes ved generalforsamlingen i
Middelfart i april, samt vest for
Storebælt i september/oktober.
Desuden i København i december.

Anvisningssalgsbetingelser

Henv.: Leif Germann Jensen
Tilmelding af fotografika senest
1. marts, 1. august og 1. november.
Bud kan fremsendes pr. tlf. eller
brev.
Medlemskab af DFS er obligatorisk
for deltagelse i anvisningssalg.
Sælger og køber betaler hver 12,5%
i salær til DFS.

Loppemarkeder

afholdes i januar/februar, april,
september/oktober samt december.

Kontingent

Danmark kr. 375.-
Udland kr. 425.-
Netbank: Konto nr. 1551 1506447
SWIFT-BIC: DABADKKK
IBAN: DK35 30000001 5064 47

Medlemsperiode

1. januar til 31. december.
Girokort fremsendes i december.
Indmeldelse pr. 1/10-31/12 kr. 85,-
Objektiv udsendes i april, september
og december.

Adresseændring eller udmeldelse:

Henvendelse til kassereren.

Æresmedlem

John Philipp

Objektiv

Objektiv udsendes kun til medlemmer
af DFS og forhandles ikke kommercielt.
Redaktionen gør opmærksom på at ar-
tikler ikke nødvendigvis afspejler for-
eningens holdning.
Indsendt materiale er underlagt bladets
layout.

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk,
fotografisk eller anden gengivelse af
skriftet, samt dele deraf, er kun tilladt
efter skriftlig tilladelse fra Dansk Foto-
historisk Selskab.

No part of this publication may be re-
produced in any form without permissi-
on in writing from DFS.

Web-site:

www.objektiv.dk

BOUTIQUE
Copenhagen

